

medelpad och ångermanland

HemBYGDEN

nummer 2 • 2018 • 40 kronor

Tema

LANDSKAP I FÖRÄNDRING

Den klassiska vyn över Ulvöhamn, sedd från lotsstugan. Till vänster syns fiskeläget på Norra Ulvön där vi befinner oss, till höger Ytterön eller Södra Ulvön som den normalt kallas, i mitten Askäret och längre ut (som en tunn strimma) Flasen. Mellan Norra Ulvön och Askäret syns Finnhålet, mellan Askäret och Södra Ulvö Barkarhålet.
Foto: Tom Sahlén.

HemBYGDEN

Ansvarig utgivare

Margareta Johansson
Tel 070 263 38 50
margareta@vaxtfoto.se

Hembygden i Medelpad och Ångermanland

Tidningen utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration

Prenumeration 150 kr/år, sättes in på BG 687-6163, ange Prenumeration Hembygden samt ditt namn och adress.

Redaktionskommitté

■ Margareta Bergvall
Box 34, 871 21 Härnösand
Tel 076 766 38 95
margareta.bergvall@murberget.se

■ Margareta Johansson
Tel 070 263 38 50
margareta@vaxtfoto.se

■ Lena Landin
Tel 072 527 40 31
lena.landin@ramvik.com

Grafisk produktion och tryck

Ågrenshuset Produktion, Bjästa

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Omslagsbild

Vy över Ulvöhamn, sedd från lotsstugan. Foto: Tom Sahlén

Kommande nummer

Tema: Hästen

Manusstopp

24 september

SSN 1100-0554

MUSEET

Först sågo vi hembygdsmuseets monter, krinoliner som väldiga getingbon och knarrande trappor och betsel från Isdal. – Så gingo vi ut och mötte med en sorts plötslig klarhet två ting: Den uråldriga ädla hundlokan och högspänningsledningen som visslade över näckrosviken.

Harry Martinsson (Tidskriften Spectrum 1932)

LÄS I DETTA NUMMER

Sök stöd för restaurering och utveckling av era hembygds gårdar.....4

Very welcome home, uncle Albert.....6

Ångermanlands Hembygdsförbunds årsstämma 2018.....8

Projektet "Landskapet för asylsökande".....8

Årets Medelpadingar.....8
Sofia Lundin.....9

En sammanställning över utmarken Harprå i Nässets by, Borgsjö socken.....10

Ett gammalt foto.....11

Jordbrukets införande i det som idag är Västernorrlands län.....14

Kulturarv – roligare i praktiken än teorin.....16

Kraften i hembygdernas landskap.....19

Sommarens kalendarium.....20

...vi har ett fint samarbete och i andra sammanhang tycker vi att vi ska värna om landskapsnamnen så det är kanske inget att sörja över utan fortsätta med de goda förhållandena vi har och slå till med ett glatt 80-årskalas...

LEDARE

MARGARETA JOHANSSON

ordförande Medelpads hembygdsförbund

LENA LANDIN

ordförande Ångermanlands hembygdsförbund

Plötsligt sa det bara PANG och så kom sommaren! Vart tog våren vägen? Efter en vinter med en snö mängd vi sent kommer att glömma överraskades av vi ett abrupt angrepp av sommarvärme utan den minsta chans till sakta tillväxande. Björkarna slog ut flera veckor tidigare trots den hårda vintern! Arma pollenallergiker när allt kommer på en gång nästan!

Nu är nästan all snö borta men lite sakta går det i skogen i inlandet trots mäktiga 25 grader + i luften. På våra hembygds gårdar börjar också livet återvända i och med städning av hus och tun. Några har deltagit med bakning på Tunnbrödets Dag och sommarprogrammen börjar ramla in för publicering. Ni som varit snabba nog finns med i detta nummer. Övriga som inte reagerat på uppropet kan dock skicka in sina program för uppsättning på Murberget. Vi ska synas! Kanhända kommer ni på fler evenemang än ni redan aviserat och då är Facebook ett superbt komplement till lokal affischering. Skicka oss ev. tillägg så hjälper vi till! Saknas gör dock fortfarande barnperspektivet på de flesta programmen tyvärr, men vi jobbar vidare med den frågan på sikt.

Vi hoppas på en bra sommarsäsong och glöm inte att titta "utanför det egna stake-tet". Försök att se kollegerna/grannföreningar m.fl. som inspirationskällor. Besök andras evenemang! Engagera medlemmarna i verksamheten så inte styrelsen är uppbunden hela sommaren! Då blir föreningen levande.

I år fyller våra två förbund 80 år! Något att fira eller kanske egentligen sörja...en "skilsmässa" 1938 skapade två förbund av ett Västernorrlands Hembygdsförbund och så har vi nu levt i 80 år. Men vi har ett fint samarbete och i andra sammanhang tycker vi att vi ska värna om landskapsnamnen så det är kanske inget att sörja över utan fortsätta med de goda förhållandena vi har och slå till med ett glatt 80-årskalas! Det gör vi på Hembygdens Dag den 11 augusti på Läns museet, där vi hoppas att många av våra 60 föreningar vill vara ned på något vis. Se info i tidningen och förstås via inbjudan till styrelserna! Vi står gärna till hands med tips om vad man kan hitta på att göra utöver sälja!

Då går vi glatt in på en ny sommarsäsong med öppna sinnen och glatt humör och vi ses! ■

SÖK STÖD

för restaurering och utveckling av era hembygdsgårdar!

Ni kan nu få 90 % i stöd för investeringar för att bevara eller utveckla hembygdsgårdar. Syftet med stödet är att vårda befintliga miljöer, förbättra tillgängligheten och utveckla hembygdsgårdar som besöksmål. Stödet som är ett projektstöd inom landsbygdsprogrammet går att söka fram till 31 oktober 2018. Besked om stöd meddelas senast 31 december 2018.

Från och med i år har kravet om övrig offentligt stöd tagits bort. Ni kan nu få 90 % i stöd, resterande 10 % av kostnaderna finansierar ni privat. Eget arbete räknas inte som privat finansiering. Budgeten för stödet 3 750 000 kronor. Stöd beviljas inte till ansökningar med en total kostnad mindre än 50 000 kronor. Om det är svårt att komma upp till en total kostnad på 50 000 kr är ett tips att slå ihop flera små projekt till ett större.

Stödprocenten varierar beroende på vilken aktör som söker stöd. Föreningar och andra organisationer får 90 % i stöd, resterande 10 % av kostnaderna finansieras privat. Företag får 50 % i stöd och behöver ha 50 % i privat finansiering. Offentliga aktörer får 70 % i stöd och resterande 30 % i övriga offentliga medel.

Stödet hanteras i beslutsomgångar vilket innebär att inkomna ansökningar kommer efter den 31 oktober att handläggas och prioriteras efter nationella och regionala bedömningsgrunder. Bedömningsgrunderna handlar om att projektet ska bidra till mål för bland annat miljö, kultur och friluftsliv och att det ska uppfylla regionala behov. Mer om bedömningsgrunderna och prioritering kan ni läsa om i Västernorrlands handlingsplan för Landsbygdsprogrammet, handlingsplanen hittar ni på länsstyrelsens hemsida.

Ni ska själva betala era fakturor innan ni kan söka utbetalning från stödet. Det går att söka utbetalning löpande men de sista 20 procenten betalas ut först efter er slutredovisning. Redovisning av projektet ska ske senast april 2023. Räkna även med en

handläggningstid på några månader. Föreningar kan ansöka om förskott efter beslut om stöd. Förskottet kan vara upp till 50 % av stödbeloppet, dock högst 250 000 kr.

Exempel på stödberättigade utgifter

- Restaurera hembygdsgårdens kulturhistoriskt värdefulla byggnader.
- Restaurera tillhörande kulturhistoriskt värdefulla byggnader som till exempel kvarnbyggnader, gamla smedjor eller gamla vattenkraftverk.
- Bygga ny anläggning för service till besökare i anslutning till hembygdsgården.
- Återställa hembygdsgårdens trädgårds- och gårdsmiljö.
- Öka tillgängligheten tex för personer med funktionsvariationer.
- Förbättra information för syn- eller hörsel-skadade, på olika språk eller för barn.
- Köpa konsulttjänster för att planera och genomföra projektet.

Så här söker ni stödet

Ni söker om stöd och utbetalning i Jordbruksverkets e-tjänst. Här följer en förenklad guide för hur ni ansöker om stödet.

Innan ni kan använda e-tjänsten behöver en företrädare få fullmakt att representera er förening. Ansökan sker med fullmaktsblanketten "Fullmakt - E-tjänst för projektstöd, företagsstöd och miljöinvesteringar" som ni hittar i Jordbruksverkets webbutik:

www.webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/fullmakt-e-tjanst-for-projektstodfore

tagsstod-och-miljoinvestering-ar.html. När den finns registrerad.

- Jordbruksverkets e-tjänst finns på: <http://jordbruksverket.se/etjanster/minasidor> För att logga in i den behöver företrädaren ha en e-legitimation kopplad till sitt eget personnummer.
- Företrädaren söker stödet som ett projektstöd i e-tjänsten. När ni ska välja kategori för er projektansökan i landsbygdsprogrammet väljer ni följande: flik 3, välj projekt, ska ni välja Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd. Välj kulturhistoriska byggnader - hembygdsgårdar. Välj typ av byggnad sedan typ av miljö. Välj typ av investering.

Detta ska finnas med i er ansökan

- Dokument som styrker firmatecknare, exempelvis årsmötesprotokoll eller protokoll från konstituerande styrelsemöte.
- En detaljerad budgetmall utformad av Jordbruksverket. Den finns att hämta på www.webbutiken.jordbruksverket.se. Skriv i ämnesordet Budgetmall projektstöd i sökrutan. Vid behov av stöttning finns en anvisning till hur man fyller i budgetmallen.
- Två offerter från olika leverantörer för varje kostnad.
- Dokument som visar att ni har ekonomi att genomföra investeringen, exempelvis årsredovisning eller kontoutdrag.
- Ritning samt eventuellt bilder som visar på projektets omfattning.

- En kopia på fullmakt för e-tjänst.
- Kopia på beslut av eventuella tidigare beviljade stöd.

Viktigt att tänka på

- Alla bilagor till ansökan laddas upp elektroniskt som pdf-filer i ansökan eller skickas med post: Länsstyrelsen Västernorrland FE 38, Box 204, 826 25 Söderhamn.
- Söka via fullmakt för e-tjänst - Använd organisationsnumret, inte ert eget personnummer.
- Skicka in ansökan innan ni påbörjar er investering, fakturadatum får inte vara tidigare än ansökan ankomstdatum till länsstyrelsen.
- Ni ska ha de tillstånd som krävs enligt svensk lagstiftning.
- Eget arbete är inte en godkänd kostnad.
- Uppge kontonummer för utbetalning i ansökningsformuläret.

Från det datum då er ansökan har kommit in till myndigheten kan ni börja ta med utgifter i ert projekt. Observera att ni gör detta på egen risk. Det är inte förrän ni har fått ett beslut som ni vet om ni får pengar.

Ni finner även mer information om stödet på jordbruksverkets hemsida: <https://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/stodilandsbygdsprogrammet/investeringar/kulturhistoriskt-vardefullabyggnader>.

Kontakta oss gärna i samband med att ni tänker skicka in er ansökan. ■

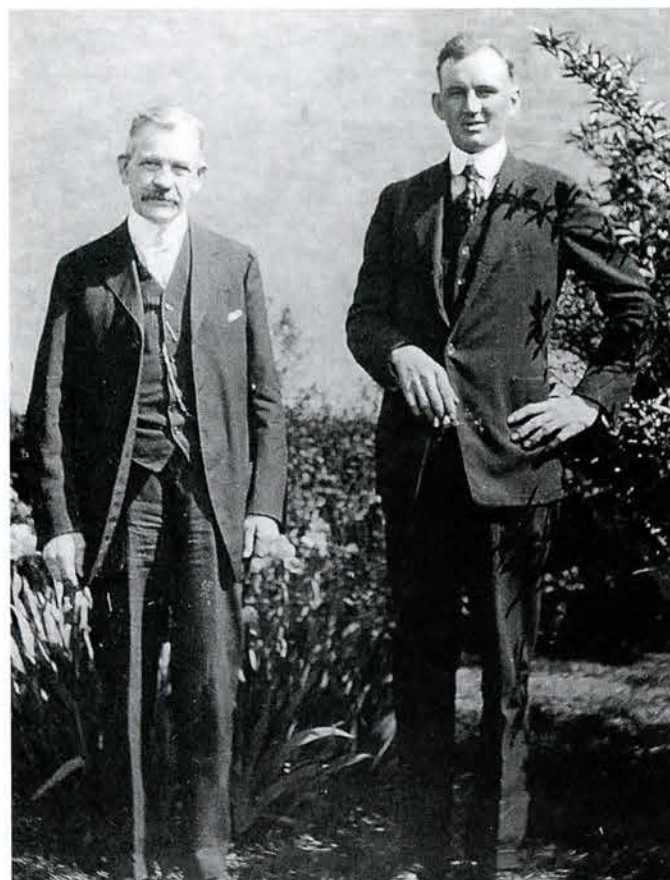
KONTAKTUPPGIFTER

ULRIKA LINDER telefon 0611-34 90 01, 072-238 44 16 e-post: ulrika.linder@lansstyrelsen.se
EMMA WOGEL telefon 0611-34 90 82, 076-118 62 26 e-post: emma.wogel@lansstyrelsen.se

VERY WELCOME HOME, UNCLE ALBERT!

Text ULF BEIJBOM

På fotot framför mig står två äldre mustaschprydda män i hattar och helgdagskläder. De står på "Gamla bron" över Sollefteåforsen, den med grindar för broavgiften. Fotot bör ha tagits sommaren 1928 då den från Örebro utvandrade urmakaren Frans Johan Beijbom med hustrun Anna besökte brodern tågmästare Carl Albert Beijbom.

Albert med sin farbror Frans i Brooklyn, New York.

Nu stod de två bröderna ute på bron, tillfälligt återförenade efter nästan ett halvsekel. Den 75-åriga Frans hade efter utvandringen bytt yrke till begravningsentreprenör med växande kundkrets bland de många landsmännen i Brooklyn. Brodern Carl Albert var sedan 1888 bosatt i Sollefteå, där han varit med om att inviga det pampiga stationshuset. Bröderna var på alla sätt fjärran soldatstugan i barndomens Tillberga. Den ene hade lockats av de järnvägar som

vid 1800-talets slut spann in landet i sitt nätverk, den andre hade följt utvandrarströmmen mot Löftets land.

På sätt och vis kunde också min farfar Carl Albert se tillbaka på en livsresa med gott resultat. Från stationsorten Tillberga hade han som rallare deltagit i järnvägsbyggandet till Sollefteå, gift sig med en välbeställd bonddotter och byggt ett stort hus med verandautsikt över bangården. Här på Carlshem, med namn efter farfar, hade makarna uppfostrat sju

barn och gett dem den bästa utbildning den unga staden kunnat erbjuda.

Helt säkert hade farfars näst äldste son Albert inspirerats av farbror Frans när han 1918 "jumped ship" i New York, dvs rymde från båten han som jungman tagit hyra på. Att rymma från båten och bryta skeppskontraktet var straffbart. Polisen kunde sättas på rymlingen vilket också lär ha skett. Men 23-åringen visste vart han skulle ta vägen: till farbror Frans i Brooklyn på andra sidan East River. Han råkade komma fram just som en likbil lämnade begravningsbyrån. I och för sig var det inget konstigt i det, men Albert inbillade sig att farbrodern låg i kistan och därför vågade han inte omedelbart ge sig till känna. Julaftonen 1918 var Albert dock lyckligen installerad hos farbrodern. I ett brev till föräldrarna med firmatrycket "Frans A. Beijbom, Undertaker, 1240 - 55th Sreet, Brooklyn, N.Y." berättar Albert att han börjat arbeta på en mekanisk verkstad och ägnade kvällarna åt ingenjörstudier. Att följa mors och fars uppmaning att återvända finner han omöjligt så länge värnplikten var 500 dagar. Dessutom har han börjat tycka om Amerika.

Den ranke man som dök upp i amerikansk sjöofficersuniform med glimmande örn i mössan var alltså min farbror! Vilken kick för en pojke som förläst sig på C.S. Forester, Robert Lois Stevenson och Jules Verne! Visst var det fantastiskt att begåvas med de avlånga, otroligt emballerade Wrigley-tuggummina, för att inte tala om de färggranna skjortorna med skyskrapor som mönster, eller de breda, tuft färgtrumpetande slipsarna som pappa med ett hänflin lät gå vidare till mig! Betydligt större intresse ägnade han sig åt Pall Mall-cigarretterna i kingsize och paketerade i läckert röda limpör – nu kunde piporna och Greve Hamilton läggas till välbehövlig vila. Farmors glädje var av ett annat slag. För henne som en

Så sögs Albert in i det hektiska liv som invandrarna brukade kalla "eklut". Det blev allt mindre tid för brev, han gifte sig, fick två barn och jobb på Western Electric. Dessutom

pluggade han in en sjökaptensexamen. När USA efter Pearl Harbor gick med i världskriget tackade Albert ja till erbjudandet att mönstra på med löjtnants grad. Följaktligen förde han befäl på de örlogsskepp som skyddade "lend and lease"-trafikens handelsfartyg på väg mot ryska Archangelsk. Det var nervpåfrestande uppdrag bland handelsfartyg som torpederade av de tyska ubåtarna och sjömän simmande i brinnande olja. Men Albert klarade sig och sommaren 1946 var han officer på ett av de örlogsfartyg som hedrade Stockholm med amerikanskt flottbesök. En permission gjorde det möjligt att ta tåget till familjen i Sollefteå.

Den ranke man som dök upp i amerikansk sjöofficersuniform med glimmande örn i mössan var alltså min farbror! Vilken kick för en pojke som förläst sig på C.S. Forester, Robert Lois Stevenson och Jules Verne! Visst var det fantastiskt att begåvas med de avlånga, otroligt emballerade Wrigley-tuggummina, för att inte tala om de färggranna skjortorna med skyskrapor som mönster, eller de breda, tuft färgtrumpetande slipsarna som pappa med ett hänflin lät gå vidare till mig! Betydligt större intresse ägnade han sig åt Pall Mall-cigarretterna i kingsize och paketerade i läckert röda limpör – nu kunde piporna och Greve Hamilton läggas till välbehövlig vila. Farmors glädje var av ett annat slag. För henne som en

gång bett Utrikesdepartementets eftersökningsbyrå om hjälp att spåra den förlorade sonen, var det ofattbart att ha honom hemma på Carlshem, om ock endast för några få dagar.

För mig antog den nya amerikanska eran kött och blod i farbror Alberts gängliga gestalt. Just nu avtecknades den i halvskymningen i farmors sal. Återvändaren stod omgiven av syskon och släktingar, det florstunna kinesiska porslinet var framdukat och faster Amanda hade skickat efter Berggrens konditoris största och läckraste tårta. Medan de vuxna sorlade lystes hallen upp av Alberts upphängda uniformsrock med dess blänkande knappar och revärer. På hatthyllan tronade den magnifika skärmössan med dess gyllene örn. Vem inne i salen hade tid att upptäcka att jag greppade den läckert svartglänsande mösskärmen och lät hela härligheten sjunka ned över huvudet tills örnen satte stopp? I nästa ögonblick skred jag ut på

farstubron för att avhejas av lekkamraterna som lockats av ryktet om det celebra besöket på Carlshem. I det ögonblicket kändes det som jag representerade United States of America. Min högerhand som nödvändigtvis måste hålla den stora mössan på plats, kunde uppfattas som en honnör. Likt en ambassadör för den transatlantiska segrarmakten mottog jag kamraternas hyllning. När farbror Albert efter några självförtärande dagar återvände till sin väntande jagare i Stockholm lämnade han efter sig ett saknadens vakuum. Jag fyllde emellertid tomrummet efter den bortdragande sjöhjälten med drömmar och syner. Under vandringen till och från skolan på Lillånget fantiserade jag över möjligheten att fara över till Albert i Amerika. Snart skulle jag börja plugga engelska. Kanske kunde studierna fullbordas i USA?

1952 fick min Amerikafeber en rejäl återställare genom kusinen Carl Alberts besök. Farmor hade just avlidit och Albert lät

ende sonen använda morsarvet till en bildningsresa. I egen-skap av tolk fick jag följa famil-jens ledande person, faster Amanda, till Göteborg för att möta Charlie i Amerikaskjulet. Min amerikanske kusin visade sig vara en gänglig, aningen kutryggig yngling på några och tjugo. Hans engelska tycktes mig grötig och läspande. Så lät alltså amerikanska på nära håll! Carl och absolut inte Charlie var emellertid en vänlig själ som frågade om allt och hade lätt för skratt. Han anlände med samma sorts gyllenbruna, strömlinjeformade väska som fadern introducerat sex år tidigare. Också Carl drog fram hawaiiiska skjortor och haklapps breda slipsar ur väskan. En ny storhetstid i Sollefteå utspelade sig under de två veckor jag guidade kusin Carl mellan älven och Hallsta-berget. Också kamrater som inskränkt sin engelska till jazz-plattornas etiketter, visade sig nu talföra. Ett koteri bildades kring den giraffstruttande yankeen, som mot vad många trodde inte bodde i skuggan av

Mer läsning i boken "Möten och händelser i Nipornas stad". Emigrantinstitutets vän-ner 2010. ■

Albert med yngsta systemen Astrid ombord på Alberts skepp i Stockholm.

1915 besökte sjömannen Albert världsutställningen i San Francisco.

ÅNGERMANLANDS HEMBYGDSFÖRBUNDS ÅRSSTÄMMA 2018

Den 21 maj samlades ombuden från ett antal föreningar i Ångermanland i ett soligt vårväder till årsstämman i Säbrå församlingshem.

Förbundsordföranden Lena Landin kunde i sitt välkomst-anförande blicka ut över ett 80 tal tillresta ombud och intresserade. En historisk tillbakablick kring Säbrå var denna dag en självklarhet. Arkeolog Maria Nordlund vid länsmuseum, infödd säbråbo berättade med bilder om fornyfynd, bronsåldersgravar och häxbränningar på 1670 talet norr om kyrkan vid den gamla Norrstigen. Namnet Säbrå som på 1300 talet skrevs Sieboo rath eller Sieboradh har av ortnamnsforskare uttytts som sjöbornas område. Säbrå har också varit biskopsäte för bl a Frans Michael Franzén. Om Hemsö fästnings tillkomst

fram till det stora besöksmål det blivit idag berättade Christer Sefbom Tyvärr krånglade tekniken med bildvisningen under tecknad kunde nödortfört komplettera med egna bilder och video från ett tidigare besök.

Efter en god sopplunch öppnades årsstämman. Margit Viklund valdes till stämmoderförande med Ingrid Flodin, som sekreterare. Verksamhetsberättelsen och den ekonomiska berättelsen föredrogs och enligt revisorernas tillstyrkan lämnade stämman styrelsen ansvarsfrihet för det gångna året. Till förbundsordförande på 1 år

omvaldes Lena Landin. Till ordinarie styrelseledamöter på 2 år omvaldes Ulla Nätterlund Vibyggerå, Mats Olsson Styrnäs och Jan Qvarnström Nätra och nyvaldes Ing Marie Överby Långsele på 2 år och Arne Sjöberg Gideå på 1 år. Till styrelseorsättare på två år omvaldes Eivor Grundström Björna, Irene Viklund Viksjö och nyvaldes Monica Lindquist Nora. Till ersättare på 1 år Marianne Vallgren Nätra fyllnadsval. Revisorerna omvaldes liksom Valberedningen.

ÅHF:s Hedersplakett för Förtjänstfull kulturgärning tilldelades Birgitta Viberg Vibyggerå och Kåge Viklund Styrnäs. ■

PROJEKTET "LANDSKAPET FÖR ASYLSÖKANDE"

Text och projektledare: MEDHANIE ALEMAYO. Medhanie.alemayo@murberget.se

Kära hembygdsvänner medlemmar. Vi håller på att sätta i gång ett väldigt roligt projekt som förstärker våra insatser till verksamheter för asylsökande.

Tack vare Länsstyrelsen Västernorrland att vi fick bidrag till projektet "Landskap för asylsökande". Projektet syftar till att främja vuxna asylsökandes kunskaper om det svenska samhället för en enklare och snabbare etablering i samhället efter asylprocessen. Detta uppnås genom mängda aktiviteter bland annat, berätt-

arkaféer, hantverk, folklekar, utbildningar, utflykt till fornlämningar och hembygdsgårdar och högtider.

Det här projektet är en fortsättning av vårt engagemang för att de asylsökande ska känna sig hemma i sin nya hembygd. Projektet ska erbjuda och underlätta en levande och praktiskt social och kulturell interaktion mellan lokalinvånare och asylsökande.

Sedan jag kom till Sverige blev jag lockad av Hembygdsföreningarnas verksamheter. Era insatser har stort betydelse

se i bevarandet av kulturarvet. Hembygdsföreningar äger och lever med kulturarvet samt skyddar och försvarar dem. Jag ville vara med och uppleva mer om verksamheterna. Då började jag med projekt ansökan tillsammans med Västernorrland hembygdsråd.

I slutet av juni kommer vi sätta igång projektet. Projektet ska äga rum i fyra kommuner i Ångermanland och jag kommer samarbeta med er alla och tillsammans kan vi lyckas med projektet och utveckla vidare. ■

Årets Medelpadingar

Vid Medelpads Hembygdsförbunds årsmöte 22 april i Indal utsågs på förslag från Indals Hembygdsförening Elisabeth Olsson och Anna-Lena Hallin till årets Medelpadingar och fick motta Hembygdsförbundets förtjänstnål med lagerkrans samt diplom.

Motiveringarna var följande:

Elisabeth bor i Högsjö by, Indals socken. Högsjö är en by som präglas av god sammanhållning och ett stort intresse för sin lokala historia. Motor i arbetet var den numera avlidna Anders Nylander, som också samlat mängder av foton.

Många års historieforskningen hade till slut gett så mycket material, att idén föddes, att man skulle samla allt i en bok. Till redaktör för boken valdes Elisabeth Olsson. Hon har med stort engagemang, kunskaper och en trivsel i arbetet slutfört uppdraget. Boken "Högsjö - om en by" utkom 2017.

Anna-Lena Hallin har under mer än trettio år arbetat ideellt i Indals Hembygdsförening. Hon är ett exempel på alla de hembygdsvänner, som verkar i det tysta och alltid ställer upp, städar och gör fint, sköter blommor, kokar kaffe, bakar bröd, brer mackor och får oss alla som besöker gården att trivas.

Utan Anna-Lena och alla hennes systrar och bröder, som verkar inom vår rörelse skulle inte hembygdsvårslösen finnas. ■

Margareta Johansson

Sofia Lundin

Mitt namn är Sofia Lundin och jag arbetar sedan snart ett år tillbaka som kulturarvskonsulent på Region Västernorrland. Mitt arbete som konsulent innebär kortfattat att främja arbetet med kulturarv i länet.

Min målgrupp består av såväl stora som små föreningar och organisationer. Jag kan vara till hjälp när det gäller att prata om och formulera projektidéer, hitta möjliga ställen att söka medel ifrån och hjälpa till med att knyta kontakter. Arbetet på regionen omfattar till stor del byråkrati och olika styrdokument. Därför är jag insatt i de regionala kulturdokumenterna som kulturplan och kulturarvsprogram, vilket kan vara till hjälp vid till exempel projektutformningar och -ansökningar.

Imintjänstingår också handläggning av projektansökningar inom kulturområdet som kulturenheten på regionen behandlar. Vid handläggningen är vi flera tjänstepersoner som inför beslutsfattning ser till att bidragssökande har följt riktlinjerna för projektbidrag, att de ekonomiska kalkylerna stämmer och så vidare. Projektbidrag inom kulturområdet har tre sökombgångar per år med 20 januari, 20 april och 20 september som slutdatum. Medlen ges till tidsbegränsade aktiviteter som har regional betydelse samt

innehåller element av nytänkande och metodutvecklande insatser. Projekt klassas som regionala om de på något sätt omfattar tre av länets kommuner. Regionen går bara in som medfinansier, vilket innebär att medel måste sökas från flera håll. Om en aktivitet är bunden till en kommun så bör också den kommunen bistå med resurser.

Å kulturverksamhetens vägnar vill jag också uppmärksamma ett annat slags projektbidrag, nämligen Ungdomars initiativ inom kulturområdet. Detta stöd ges i form av stipendier till föreningar, grupper, nätverk eller enskilda personer mellan 16 och 25 år. Den främsta regeln inom detta bidrag är att det ska vara ungdomarna själva som söker. Syftet är att uppmuntra ungas projekt inom kulturområdet och stimulera arrangörskap och deltagande. Stipendiet har samma sökperioder som Projektbidrag inom kulturområdet. Som exempel beviljades stöd med hembygdstema 2016, då elever från Lidens skola fick

medfinansiering för att kunna delta vid Hembygdens helg och jubileumsfest på Skansen i Stockholm. Eleverna hade inför resan arbetat tillsammans med länets hembygdsföreningar och lärt sig olika hantverk och erhållit kunskap om skogens betydelse i länet.

Västernorrland är en del av kultursamverkansmodellen vilket innebär att regionen i samråd med kommunerna fördelar de statliga medlen inom kulturområdet. Med regionens medverkan i kultursamverkansmodellen fungerar den regionala kulturplanen som styrdokument och vi ska tillsammans verka för att dess mål och prioriteringar ska uppnås inom planperioden vilken omfattar tre år åt gången. 2018 är den nuvarande kulturplanens sista år och arbetet med en ny kulturplan pågår. Prioriterade områden i kulturplanen är bland annat insatser på kultur för ökad integration, fortsatta satsningar för barn och unga, kulturarv som en resurs för hållbar utveckling och som en gemensam kunskapskälla, fortsatt

stärkt kultursamverkan och arbete med perspektiv på regionen som en mångkulturell mötesplats. Således är projekt som innehåller arbete med barn och unga, mångfaldsperspektiv, tillgänglighetsperspektiv, nationella minoriteter, demokrati, jämställdhet och hållbarhet gynnande vid en projektbidragsansökan. Den kommande kulturplanen finns som remissutgåva och inspel och åsikter på den välkomnas till och med augusti. Remissutgåvan finns digitalt: <https://www.rvn.se/sv/Utveckling/Kultur-och-bibliotek/kultursamverkan2/ny-kulturplan-for-vasternorrland-2019-2022/>

Mer information, riktlinjer och ansökningsblanketter för de olika bidragen ovan finns på regionens webbplats: www.rvn.se, under fliken Regional utveckling och Stöd och finansiering. Tveka inte att kontakta mig vid eventuella frågor. ■

Kontakt

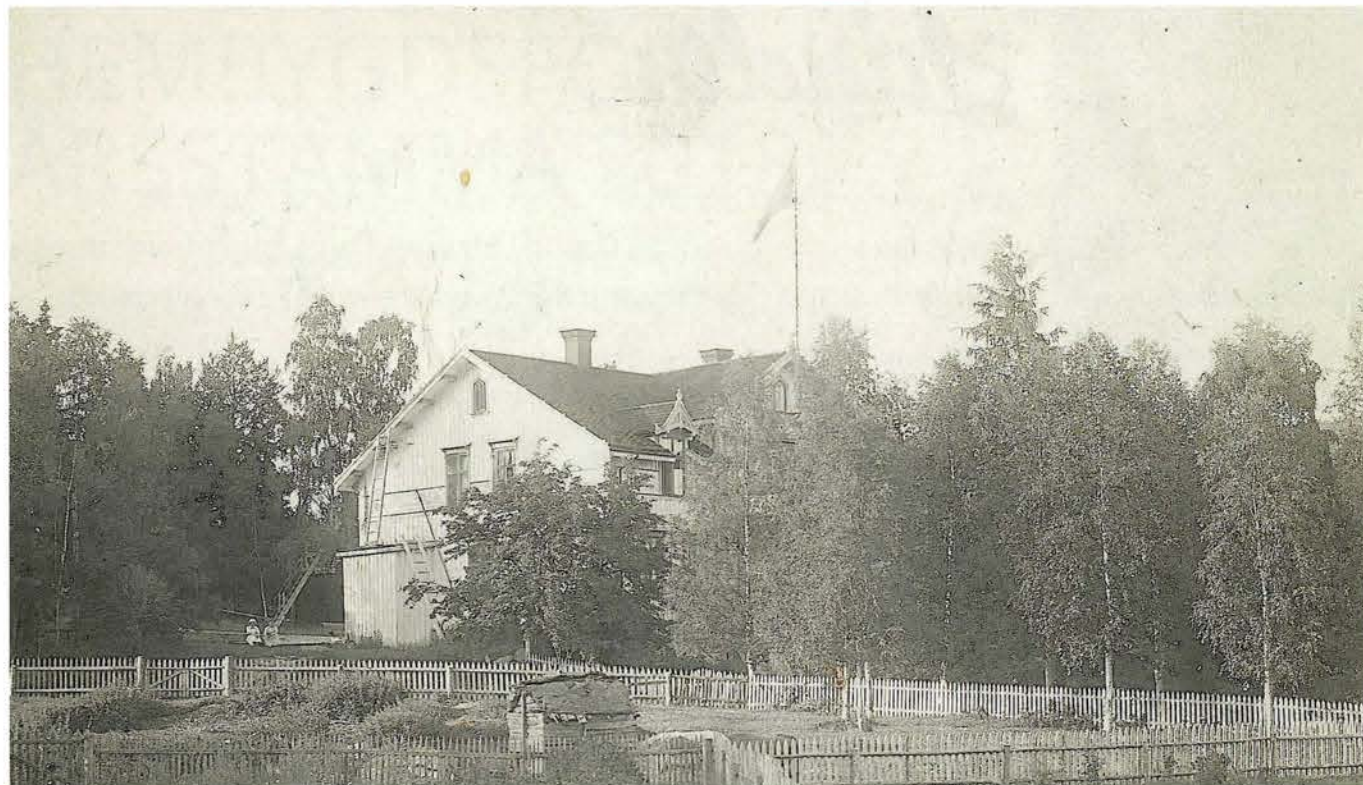
sofia.lundin@rvn.se,
telefon: 070 321 09 59

PRENUMERERA
PÅ

medelpad och ångermanland
HemBYGDen

Meddela namn och
adress till ÅHF Bg 687-6163

Harprå, en plats i förvandling

En sammanställning över utmarken **Harprå** i Näsets by, Borgsjö socken

Text LASSE KARLSSON, Nyänget i Januari 2011

Tiden fram till mitten av 1700 talet

Första gången vi stöter på platsen i skrivna källor är i samband med en beskrivning över Näsets bys skogar och utmarker upprättad och fastställd i augusti/september 1763.

Platsen benämns då "Haltborå".

Själva området är vid den här tiden bara uppodlat till en mindre del (1 tunnland, 3 kappland = ca 5000 m²) och anges höra till någon av Västernäsets byamän (Sannolikt Nils Gulliksson Västernäset 1).

Området är att betrakta som utmark, dvs. mark som

är ämnad för jordbruk men ligger utanför själva byn.

Marken används som slåtteräng och ingen odling förekommer.

Stora delar av området i Täljeåns dalgång upp till Övertjärnen är ganska myrlänta. En stor del av den tidens slätter förekommer i just sådana områden, eftersom gräsväxten på myror kan vara förhållandevis bra och lätt tillgänglig.

Efterleden "rå" i namnet tyder på att vi har att göra med just myrlänt mark.

Efter hand hugger man bort skogen och gör en svedja. Trä-

den får ligga och torka, sen bränner man allt.

Man skapar då en relativt kortvarig ökning av näringsämnen i jorden och får under några år en mycket frodig gräsväxt.

Stubbar och stenar finns inledningsvis kvar på svedjan. Dom utgör inget större hinder eftersom slåttern sker med skäror och liar.

De torrare delarna av området röjs upp och möjligheterna för odling ökar. Som vi ska se på senare kartor över området utökas det uppodlade området dramatiskt under senare delen av 1700 talet.

Vad betyder då namnet Haltborå? Namnet består av tre delar, halt, bo och rå. Halt är ett mansnamn som användes under medeltiden. Bo betyder förvaringsbyggnad eller möjligen stuga. Rå betyder gränsland mot myr. Alltså blir förklaringen "Halts byggnad vid kanten av myren".

Med ledning av namnet Haltborå kan vi anta att platsen användes redan under medeltid.

1750 – 1800

Nästa karta vi stöter på är från 1794/1795

Då har Haltborås uppodlade område utökats betydligt.

Ägare till marken vi såg på förra kartan är Gullik Nilsson (röd markering) på Västernäset nr 1.

Per Persson (blå markering) på Östernäset 2 har också odlat upp en bit.

Det gula området kring Haltborå är marker som man planerar, eller redan har, börjat röja och odla upp.

Den stora skillnaden i arealen av odlad jord beror på en kraftig befolkningsökning under 1700 talet.

Kartan visar också en annan intressant företeelse från den här tiden.

Man försöker nu dela upp marken i större skiften, med förhållandevis raka ägo-

gränser. Tidigare har man haft små enheter vars gränser följt naturens möjlighet att odla, som exemplet nr 68 och 69 tydligt visar. Svårigheten med sådana odlingslotter uppstår när man ska dela marken vid t.ex. arvskiften eller försäljningar.

Kartans beskrivning ger oss följande information om ägarförhållandena vid Haltborå

Ägare

- A Gullik Nilsson 11 ¼ mål (Västernäset nr 1)
- E Anders Jonsson 8 ¼ mål (Västernäset nr 3)
- F Anders Carlsson 8 ¼ mål (Västernäset nr 3)
- K Gullik Jonsson 9 45/58 mål (Östernäset nr 1)
- M Anders Bertilsson 13 ½ mål (Östernäset nr 2)
- N Per Persson 13 ½ mål (Östernäset nr 2)

Sifferbeteckningarna

- 67 (A) Haltborå svedjan 3 tnl 2 kpl (ca 1,5 ha)
- 68 (A) Haltborå 1 tnl 4 ¼ kpl (ca ½ ha)
- 69 (N) "Jöns Perssons Haltborå efter förening" 17 ½ kpl (ca 2700m²)
- 70 (N) Intagsland vid Haltborå til vägen 8 kpl (ca 1230 m²)
- 71 (A) Af Haltborået 5 tnl 21 kpl (ca 2,8 har)
- 71 (E) Haltbo intagsland 1 tnl 16 kpl (ca 0,7 har)
- 71 (F) Af Haltborået 15 kpl (ca 2500m²)
- 71 (K) Af Haltborå intagslandet 3 tnl (ca 1,5 ha)
- 71 (K) Af Haltborå intagslandet 19 kpl (=ca 2900 m²)
- 71 (M) Af Haltbo intagslandet 4 tnl 2 kpl (ca 2 ha)
- 71 (N) Af hans Johans förra Haltborå 2 tnl 29 kpl (ca 1,5 ha)
- 168 (N) 2nne stenbackar 1 tnl 11 ¾ kpl (=ca 6800 m²)
- 168 (K) Stenbackar 1 tnl 23 kpl (ca 8000m²)

(Intagsland betyder mark som skall odlas upp)

1800 – 1900

Den tredje kartan i ordningen som finns tillgänglig är från 1836.

Den upprättas i samband med Laga skiftet. Laga skiftet (ls) innebar att man "rätade ut" gränserna ytterligare mellan dom olika skiftena och slog ihop mindre enheter till större.

Haltborå odlingsland tar nu den form som det har behållit ända in på 1950 talet..

I mitten av kartan ser vi också att man har uppfört några byggnader.

Dessa uppförs sannolikt av Nils Gulliksson (sonson till ovan nämnde Nils G) som 1808 köper marken av sin far Gullik Nilsson.

1821 utökar han markinnehavet genom att köpa till en bit av svågern Sundvis Boreus (Östernäset nr 1) för 20 rdr och 2 kannor brännvin ("C" på kartan).

Under den här perioden uppodlas hela området upp till sin maximala yta. Några mindre torplägenheter byggs också, men ägarförhållandena till dessa är inte kartlagda.

Gullik Nilsson övertar torpet kring 1840 av sin far Nils Gulliksson.

1862 i samband med hans hustrus död, säljer Gullik torpet till sin dotter och må, Sigrid Cajsa Gulliksdotter och Olof Andersson. I köpet ingår födoråd för både Nils Gulliksson och Gullik Nilsson, ett nog så tungt åtagande för dottern och mågen.

1864 har Sigrid Cajsa och Olof fått ett bra erbjudande och säljer fastigheten till skogsmagnaten AP Hedberg genom sin inspektör Erik Olof Westberg.

Även i detta köp ingår födorådet för fadern och farfadern. I samband med denna affär byter också området namn, till det mera välklingande Harprå.

Nu byter också torpstället karaktär, ifrån att helt ha varit helt inriktat på att odla marken, till att bli en kombination av skogsaffärernas centralpunkt på orten och jordbruk.

Erik Olof köper fastigheten av AP Hedberg och bygger det som i dag är Harprås bostadshus år 1865.

"Träpatronerna", som AP Hedberg, James Dixon m fl. har genom att göra älvarna flottbara i början av 1800 talet, skapat ett helt annat ekonomiskt värde på dom stora skogarna än vad som tidigare funnits. Dessutom underlättas försäljningen av virke av att skogarna delas upp mellan byns bönder, så att var och en får egna skogsskiften.

Nu uppstår rena "IT boomen" i våra skogar. Massor av affärer görs upp mellan bolagen och försäljningsvilliga bönder, något som idag kan vara svårt att först, men om man betänker att skogen innan dessa träpatroner gjorde sitt intåg, i princip var värdelös, så förstår man bättre varför bolagen fick köpa skogen.

Nu startar en intensiv del av Harprås historia. Westbergs inspektorssyssla för med sej att många människor besöker Harprå, och många averkningsprojekt ska ros i hamn. Dessutom pågår utbyggnaden av flottleder i Ljungan och flera mindre vatten som Inspektorn på Harprå deltar i.

1900 – 2000

Den fjärde kartan vi skall titta på kommer från början av 2000 talet.

Omkring mellan 1918-1930 ägs fastigheten Harprå av Johan Sundin, för att sen köpas tillbaka av Ernst Westberg.

Som man kan se om man jämför med 1794 och 1836 års kartor har det odlade området krympt rejält och en gissning är att man är tillbaka på ungefär samma odlade areal som på 1770-1790 talet.

Man kan fundera över varför det är så, och det finns några rimliga förklaringar.

Den numera igenväxta marken lämpade sig inte för det mekaniserade jordbruket. Maskinerna är alldeles för tunga för dom fuktiga ängarna.

Människornas försörjning hämtas i större utsträckning från andra näringsgrenar än jord och skogsbruk och då är marken inte längre nödvändig för att överleva.

Endast dom bästa bitarna brukas fortfarande och kommer förhoppningsvis att göra det under överskådlig tid.

I skogen syns ännu spåren efter den odlargärning som äldre tiders människor utfört.

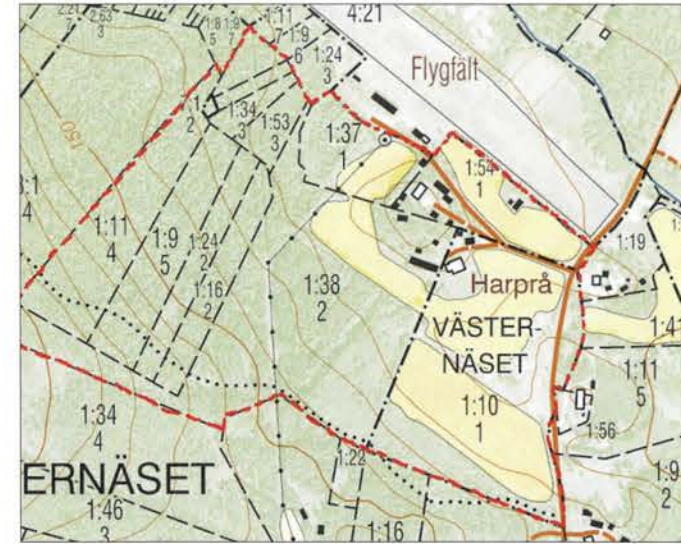
Passa på att titta, för dom är snart försvunna.

Ägarlängd för Harprå (Västernäsets del)

Gullik Nilsson 1762–1818) – Segri Mikaelsson (1763–1840) till 1808.

Nils Gulliksson (1787–1867) – Karin Hansdotter (1776–1840)

(Kerstin Larsdotter f ca 1790) bygger upp första gården 1808.

Gullik Johan Nilsson (1814-1891) – Clara Stina Nilsson (1811-1869)

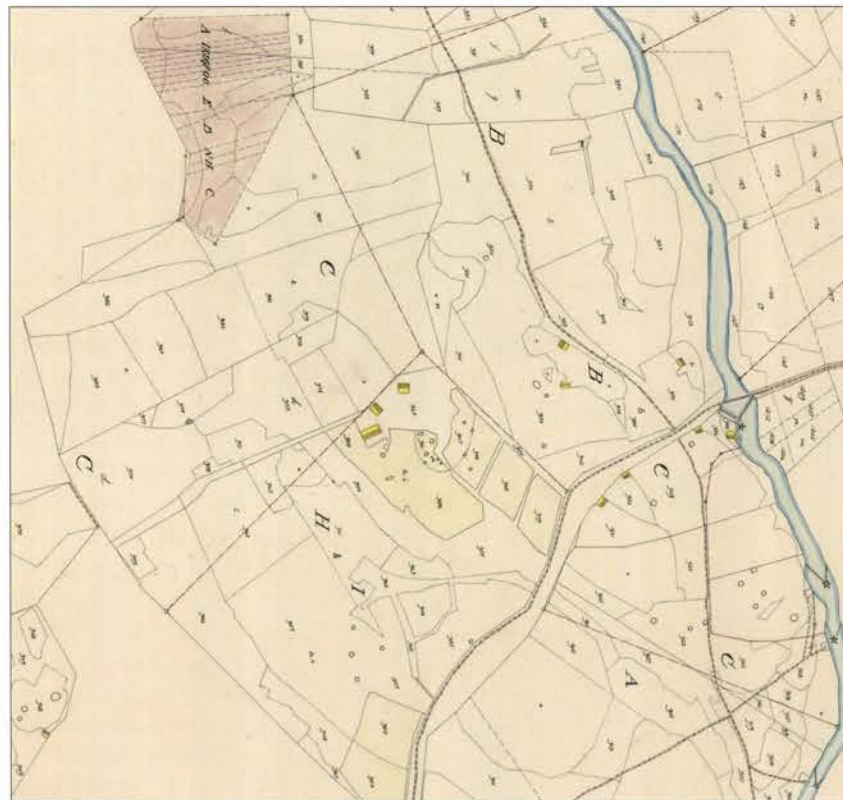
(Brita Jönsdotter 1821-1884) övertar gården på 1840 talet.

Sigrid Cajsa Gulliksdotter (f 1841) – Olof Andersson (f 1837) övertar gården 1862.

Erik Olof Westberg – Catarina Vilhelmina Hallongren köper gården 1864.

Ernst Westberg Johan Sundin ca 1918-1930

Ernst Westberg Folke Westberg Ivar Westberg ■

Gullik Nilsson.

Ett gammalt foto

Innan vi flyttade in i vår gård i Östlönning i Indals socken, såldes det mesta av inventarierna på auktion. Kvar blev bland annat ett foto över markerna närmast vårt hus. Det hänger nu i trappen till övervåningen och det händer att jag stannar till nedanför det och funderar över, hur landskapet har förändrats sedan det togs.

Indalsälvens dalgång omges av höga berg med en höjdskillnad mellan berg och dal som utanför fjällområdet endast

möjligen överträffas av Klarälvens övre lopp. Husen ligger uppe på moränen och i den bördiga dalgången breder åkrar, ängar och betesmarker och ut sig.

Vad ser jag då när jag betraktar bilden:

Älven är ännu inte uppdämd så fotot måste vara taget för 1955. Det mesta av jorden brukas och endast några små trädhölar finns. Hässjöstöran står staplade och väntar på nästa års höskörd. Det är sla-

get längst ner mot älven och höet är hässjat innan det ladas in i ladorna.

Några kor betar mitt i bilden. Bergshöjderna står skogsklädda och ramar in landskapsbilden.

Det var till detta område grannens, numera avidna far kom med ångbåt på älven. Han skulle arbeta som dräng och förklarade för mig många år efteråt, att när han gick från ångbåten uppför vägen mot byn, var synen som mötte honom,

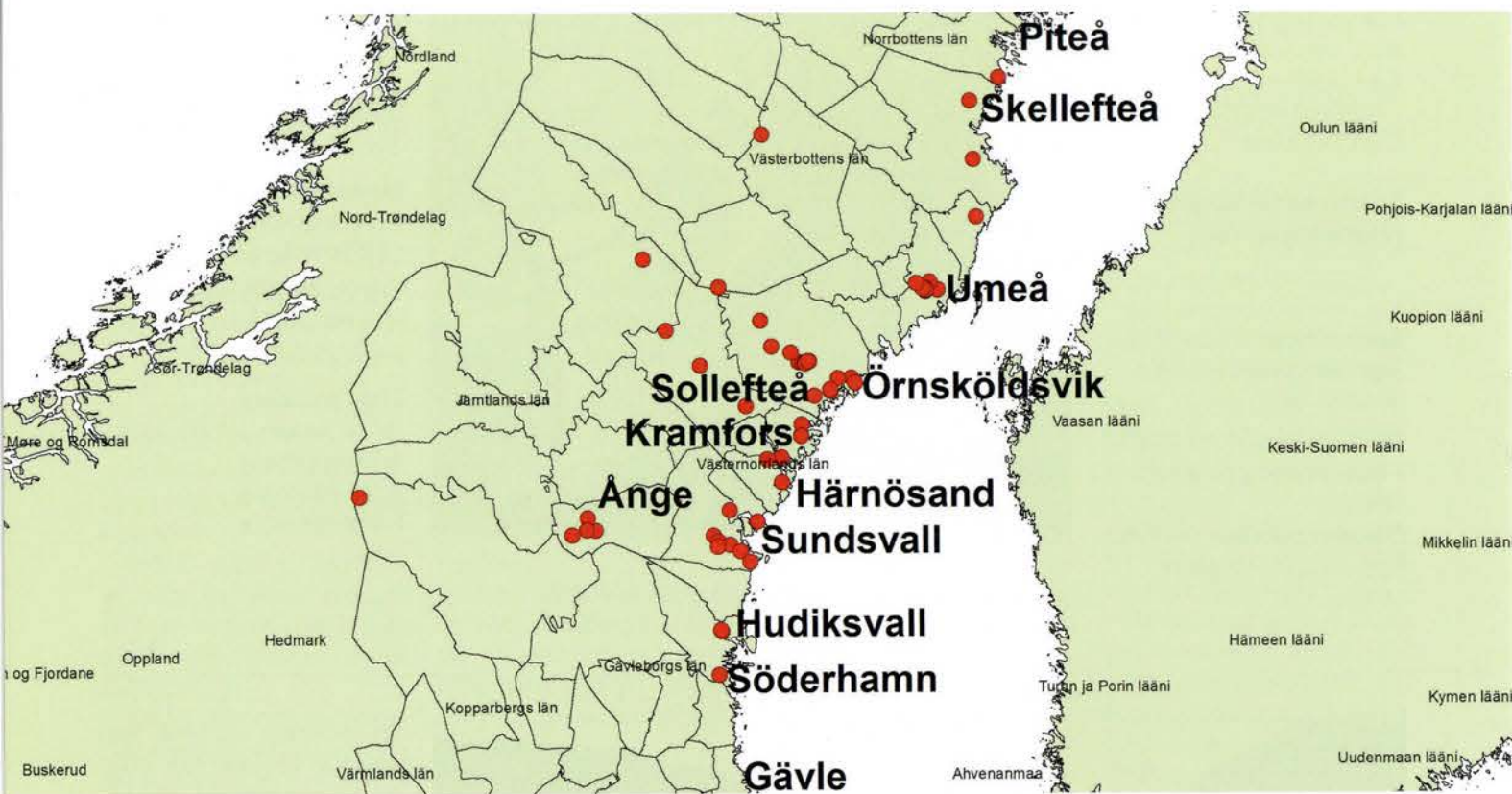
det vackraste landskap han sett. Han blev sen kvar i byn och gifte sig med dottern i huset, men ännu på ålders höst kunde han bli sittande och titta ut över dalen och förundras över landskapets skönhet.

Idag har mycket förändrats i Lönings by. Älven har dämats och standängarna har blivit grunda sjöar. De djupa raviner som förr slogs och betades växer idag igen i snabb takt. Bergssidornas skog har delvis avverkats. Höet förvaras i plastklädda bollar och ladorna står tomma. Flera har förfallit eller rivits. Några mjölkkor syns inte mer och hässjöstöran förmultnar långsamt.

Kvar finns den mäktiga naturen med skillnaden mellan dalbotten och bergskränen. Kvar finns älven nu som en långsträckt sjö. Kvar finns fortfarande åkrar och ängar som ännu brukas.

Går det att hindra utvecklingen mot en allt mer igenvuxen dal? Vad ska till för att utvecklingen ska vända och bilden på fotot åter bli verklig. Det funderar jag över vid min vandring uppför trappen. Jag har inget svar bara en förhoppning att även kommande generationer ska få uppleva mitt landskap. ■

Margareta Johansson

Jordbrukets införande i det som idag är Västernorrlands län

Under nästan hela mänskligheten har människor livnärt sig på att jaga bytesdjur, fiskat och att samla in växter, bär, nötter, rötter och mycket annat för att livnära sig. För 10 000 år sedan började man bruka jorden och istället för att bara samla in olika ätbara grössorter som t.ex. korn och vete, så började man även att plantera fröerna så att man kunde få en pålitlig energikälla.

Man valde ut de sorter som var bäst lämpade och med tiden kom dessa växter att förändras genom det urval som människor gjorde. Den tidigaste odlingen som vi känner till idag skedde i den s.k. bördiga halvmånen mellan Turkiet och Irak-Syrien. Det var inte bara olika grössorter som domesticerades (tämjdes) utan även djur som får, getter och nötboskap ingick som tamdjur. Exakt hur tämjandet gick till vet vi inte men även dessa djur har förändrats från det att de var vilda. I och med att man tämjde djur och växter så blev man också mer bunden till marken eftersom man inte kan lämna en odlingsyta utan att den äts upp av djur.

Det tog tid innan jordbruket spred sig till våra breddgrader. De tidigaste spåren av odling finns i de södra delarna av landet. Jordbruket kom till nuvarande Sverige omkring 4200 f.Kr. Länge fanns två läger bland forskarna om hur det gick till när odlingen kom. Den äldre forskningen var av den uppfattningen att jordbruket kom med ett annat folk än de gamla jägarna/samlarna medan den yngre forskningen menade att det var idén om odling som spred sig. Den moderna DNA-forskningen har dock kunnat visa att det är ett helt annat folk som spred sig genom Europa och som hade med sig ett nytt sätt att leva. De verkar ha kommit från det som

idag är Turkiet och de spred sig stegvis genom Europa. Därför är det inte samma datering på bondestenåldern i Sverige som på andra delar av kontinenten. När man ser på generna hos dagens Européer så ser man att de flesta människor har spår av både bönder och jägare/samlare men också från andra folk som satt sitt avtryck i vår genetiska uppsättning. Ju längre ner i Europa man kommer desto mer har människorna gener av de tidiga bönderna medan människor längre mot norr har mer jägare/samlare-gener. Folk från Sardinien och Baskerna har väldigt lite jägare/samlare-gener och liknar väldigt mycket de tidiga bönderna.

Bönderna som kom in i södra Skandinavien byggde monumentala gravar i form av dösar, gånggrifter och hällkistor. Dessa gravtyper är kollektiva begravningar. Det kan ligga många människor begravda i dessa gravar. Under lång tid levde bönder och jägare/samlare åtskilda. Ca 1000 år efter att bönderna gjort sitt intåg i Skandinavien började något hända. Jägarna/samlarna börjar kopiera böndernas keramik men sätter sin egen prägel på dem. Kärlen dekorerades olika. Böndernas keramik kallas av dagens arkeologer för trattbägare efter deras gravkeramik medan jägarna/samlarnas keramik kallas gropkeramik keramik

eftersom de dekorerade kärlen med gropar.

För nära 5000 år sedan kom ytterligare en grupp människor in som har gjort stort avtryck i våra gener. Det var ett folk som bodde på norra sidan av Svarta havet och som av arkeologerna kallas Yamnaya-kulturen. Detta folk var pastoralister (boskapskötande). Varför de började röra sig in mot Europa är det ingen som vet. Dessa boskapskötande folk var beridna. De hade tämjde hästen och uppfunnit hjulet. De blandade sig med människorna i norra Europa. De hade en helt annan kultur än den som fanns här innan. Den var mer av ett klassamhälle med tydliga hierarkier. De påverkade mycket bland de folk de blandade sig med. När bönderna kom så var det hela familjer som kom men när boskapskötarna kom så verkar det mest ha varit män även om en del kvinnor också verkar ha varit med. Det genetiska avtrycket är större på den manliga sidan än på den kvinnliga hos dagens befolkning. Deras begravningssätt var också helt annorlunda. Istället för de stora gemensamma gravarna så fick varje person en egen grav, s.k. enkelgravskultur. När de blandade upp sig med norra Europas befolkning så uppstod en blandkultur som dekorerade sin keramik på ett speciellt sätt med snören. Den kultur som uppstod i blandningen med den europeiska befolkningen kallas ibland snörkeramiks kultur och ibland stridsyxekultur eftersom männen av rang begravdes med en stridsyxa. Formen på yxorna från denna kultur i Skandinavien är båtformad och länge kallades de båtyxor. Förlagor till yxan är yxor av metall. Detta kan man se främst genom att stensmederna har kopierat även gjutsömmar när de tillverkat yxorna av sten. Praktexemplar av gravar från kulturen kan man hitta i Varna i norra Bulgarien

eftersom de dekorerade kärlen med gropar. För nära 5000 år sedan kom ytterligare en grupp människor in som har gjort stort avtryck i våra gener. Det var ett folk som bodde på norra sidan av Svarta havet och som av arkeologerna kallas Yamnaya-kulturen. Detta folk var pastoralister (boskapskötande). Varför de började röra sig in mot Europa är det ingen som vet. Dessa boskapskötande folk var beridna. De hade tämjde hästen och uppfunnit hjulet. De blandade sig med människorna i norra Europa. De hade en helt annan kultur än den som fanns här innan. Den var mer av ett klassamhälle med tydliga hierarkier. De påverkade mycket bland de folk de blandade sig med. När bönderna kom så var det hela familjer som kom men när boskapskötarna kom så verkar det mest ha varit män även om en del kvinnor också verkar ha varit med. Det genetiska avtrycket är större på den manliga sidan än på den kvinnliga hos dagens befolkning. Deras begravningssätt var också helt annorlunda. Istället för de stora gemensamma gravarna så fick varje person en egen grav, s.k. enkelgravskultur. När de blandade upp sig med norra Europas befolkning så uppstod en blandkultur som dekorerade sin keramik på ett speciellt sätt med snören. Den kultur som uppstod i blandningen med den europeiska befolkningen kallas ibland snörkeramiks kultur och ibland stridsyxekultur eftersom männen av rang begravdes med en stridsyxa. Formen på yxorna från denna kultur i Skandinavien är båtformad och länge kallades de båtyxor. Förlagor till yxan är yxor av metall. Detta kan man se främst genom att stensmederna har kopierat även gjutsömmar när de tillverkat yxorna av sten. Praktexemplar av gravar från kulturen kan man hitta i Varna i norra Bulgarien

eftersom de dekorerade kärlen med gropar. För nära 5000 år sedan kom ytterligare en grupp människor in som har gjort stort avtryck i våra gener. Det var ett folk som bodde på norra sidan av Svarta havet och som av arkeologerna kallas Yamnaya-kulturen. Detta folk var pastoralister (boskapskötande). Varför de började röra sig in mot Europa är det ingen som vet. Dessa boskapskötande folk var beridna. De hade tämjde hästen och uppfunnit hjulet. De blandade sig med människorna i norra Europa. De hade en helt annan kultur än den som fanns här innan. Den var mer av ett klassamhälle med tydliga hierarkier. De påverkade mycket bland de folk de blandade sig med. När bönderna kom så var det hela familjer som kom men när boskapskötarna kom så verkar det mest ha varit män även om en del kvinnor också verkar ha varit med. Det genetiska avtrycket är större på den manliga sidan än på den kvinnliga hos dagens befolkning. Deras begravningssätt var också helt annorlunda. Istället för de stora gemensamma gravarna så fick varje person en egen grav, s.k. enkelgravskultur. När de blandade upp sig med norra Europas befolkning så uppstod en blandkultur som dekorerade sin keramik på ett speciellt sätt med snören. Den kultur som uppstod i blandningen med den europeiska befolkningen kallas ibland snörkeramiks kultur och ibland stridsyxekultur eftersom männen av rang begravdes med en stridsyxa. Formen på yxorna från denna kultur i Skandinavien är båtformad och länge kallades de båtyxor. Förlagor till yxan är yxor av metall. Detta kan man se främst genom att stensmederna har kopierat även gjutsömmar när de tillverkat yxorna av sten. Praktexemplar av gravar från kulturen kan man hitta i Varna i norra Bulgarien

Under lång tid har arkeologer trott att jordbruket kom till Norrland sent och att de spår man ändå hittat som är äldre är tillfälliga försök till odling som var kortvariga och att någon riktig odling inte förekommit förrän under järnålder. Man har tänkt sig att odlingen spridit sig från söder till norr och att det är först vid Kristi födelse som jordbruket kom till Medelpad och först vid 500 e.Kr. kom jordbruket till Ångermanland. Detta är ett inte så lite kolonialt synsätt som inte håller för granskning. Redan på 1970-talet gjordes pollenanalyser som visade

att det fanns både odling och betesdrift redan under yngre stenåldern och bronsåldern men det fick inget genomslag i forskningen.

Genom att samla alla dessa fynd av sädespollen, sädeskorn, tecken på röjning av skog för att få betesmark och tamdjursben från arkeologiska undersökningar så kan vi idag se att den gamla bilden inte kan vara sann. Vi har, från Gävleborg i söder till Norrbotten i norr, 60 platser med mer eller mindre goda indikationer på odling och/eller tamdjursdrift som är före Kristi födelse.

Den äldsta indikationen är från Nordankäl i Ramsele socken i Ångermanland där man på en boplatz från stenåldern hittat både människoben och ben från tamgris från tiden 3650-3120 f.Kr. Det är ett av de äldsta tamgrisbenen som hittats i Skandinavien. Vid Överveda i Nordingrå socken i Ångermanland har man bland benen från bytesdjur som ätits under stenåldern hittat ett ben från får eller get. En C14-datering gav resultatet 3640-3370 f.Kr. De tidigaste tecknen på odling har hittats i Rudetjärn i Tuna socken i Medelpad. Pollen från vete har hittats som dateras till omkring 2700 f.Kr. Sädeskornen från Bjästamon i Nätra socken i Ångermanland har daterats till 2600-2100 f.Kr. Sammanlagt hittades 27 sädeskorn och fyra malstenar på Bjästamon. Sädesslagen var både korn och vete. Vid Norrböle i Anundsjö socken i Ångermanland har man hittat starka indikationer på både odling och betesdrift från ca 2500 f.Kr. och det är inte den enda platsen runt Anundsjön som kan uppvisa jordbruk under sten- och bronsåldern. Där finns pollen som visar på både odling och betesdrift på 7 platser där man gjort pollenanalyser.

Det är inte bara vid den forna kusten man hittar spår efter odling eller tamdjursdrift, även i inlandet finns spår

av intresse. Vid Holmsjön i Haverö socken i Medelpad har man på fyra platser hittat spår av att marken har röjts på skog och att betesdrift förekommit under yngre bronsålder. Vid Lillsjön i Anundsjö socken i Ångermanland har man kunnat konstatera ett ökat betestryck och ökad erosion av betande djur någon gång mellan 2000-1500 f.Kr. alltså under yngre stenålder-äldre bronsålder.

När man lägger ut alla indikationer på Odling och/eller tamdjursdrift kan man se att jordbruk som är äldre än Kristi födelse finns både vid kusten och i inlandet. Man kan också se att jordbruk finns i vid flera av de stora älvarna men även vid mindre vattendrag. I Ljungan, vid Ångermanälven och vid Moälven med Anundsjön finns starka indikationer på jordbruk. Ovanför Västernorrland finns ett kluster med odlings- och tamdjursindikationer från bronsålder vid Umeå. Där har man inte bara jordbruksindikationer utan de har även hittat flera hus från bronsålder som är av samma typ som de man hittar i södra Skandinavien.

Tiden för jordbrukets införande i det som idag är Västernorrlands län är århundradena runt 2500 f.Kr. men vi har som visats även äldre indikationer av tamdjur. Det verkar vara under samma tid som den s.k. stridsyxekulturen gör sitt avtryck i Norden som vi får in jordbruket. Kontakter mellan bönder och jägare/samlare-kulturerna verkar ha funnits tidigare då vi har tamdjursben redan runt 3500 f.Kr. på ett par platser i Ångermanland. Intressant nog ser vi att jordbruk finns inom den kultur som kallas tredje gruppen som har en keramik som är en blandning av stridsyxe- och gropkeramik. Denna kultur har en stark koppling till jakten på säl men som uppenbarligen också har odlat och hållit tamdjur. ■

INLEDNING TILL HEIMBYGDAS KONFERENS

KULTURARV

– roligare i praktiken än teorin

JAMTLI 31 MAJ 2018

Text: EVA SJÖGREN ZIPSANE

För tre år sedan kunde Heimbygda starta projekt med namnet Så blir vi yngre, med ekonomiskt stöd från Region Jämtland Härjedalen och Statens kulturråd. Initiativtagare var förre landsantikvarien och Jämtlichefen Sten Rentzhog som då var Heimbygdas ordförande.

Slöjd med hemslöjdsconsulenterna på Murberget länsmuseum Västernorrland. Ångermanlandsgården. Foto: Margareta Bergvall

Om vi ser till projektets titel, så är förnyring en fråga som hembygdsvärket har brottats med ända sedan slutet av 1930-talet, för redan då tyckte man att rörelsen hade stelnat och förgubbats och att man måste jobba för en förnyring och vitalisering. De här frågorna har sedan

ständigt varit närvarande, och motåtgärderna har också hela tiden varit densamma – satsa på verksamhet för barn och unga och skapa ett intresse för hembygden och kulturarvet i unga år, så kan det utvecklas till ett engagemang när man blir äldre. Och ibland lyckas det. Med kommunalt

stöd startade Heimbygda en parklek på friluftsmuseet Jamtli 1937 vilken fortlevde till 1948, och ett av barnen som deltog i parkleken var just nyss nämnde Sten Rentzhog! Sten har sedan under hela sin yrkeskarriär inom museivärlden satsat på målgruppen barn och unga, och barn tillsam-

mans med vuxna, vilket märks tydligt om vi ser på Jämtlis verksamhet idag. Redan på 70-talet tog Sten också initiativ till att få hela hembygdsvärket i Jämtlands län med på tåget mot en förnyring. Man utarbetade förslag till programverksamhet för unga 7-15 år och arrangerade kur-

ser för dem som skulle leda barn- och ungdomsverksamhet ute i föreningarna. Man tyckte att "hembygdsgården kan fungera som en jättestor lekstuga" och räknade med att ungdomssektioner skulle växa fram automatiskt.

För ett problem är, att hembygdsvärket saknar en naturlig rekryteringsbas, eftersom man inte har någon fristående ungdomsorganisation, vilket annars är det vanliga inom de stora folkförhållandena. Därför har många hembygdsvärket under decennier, och runt om i hela landet, inriktat sig på att locka barn till hembygdsgårdarna, anlagt lekplatser, anordnat hembygdsläger, samarbetat med skolan, slöjdat, byggt och bakat med ett uttalat mål att barnen ska ha roligt och för att de ska lära sig om bygdens historia och om hur man levde "gammalt tillbaka".

Att göra särskilda satsningar på barn och unga, utveckla aktiviteter och lekmiljöer och samarbeta med skolan är ett mål i sig, men är samtidigt också ett medel för att nå andra

mål och effekter, både för individ och samhälle. Ibland är det klart uttalat och genomtänkt, ibland händer saker utan planering och avsikt. När t ex hembygdskunskap infördes som ämne i folkskolans undervisningsplan 1919 var målet samhällsfostran och medborgarkunskap, men med en önskad långsiktig effekt att skapa kärlek till hembygden och i förlängningen även fostlandskärlek som ett led i ett nationalistiskt projekt.

När dagens hembygdsvärket utvecklar barn- och ungdomsverksamheten finns, om än inte synligt i protokollet, nästan samma förhoppning om att effekten på lång sikt blir att barnen i framtiden inte bara blir medlemmar och engagerar sig i föreningen, utan att de kommer att älska platsen och hembygden och vara aktiva i samhället och i lokalt utvecklingsarbete.

I föreningarna talas det ofta och mycket om de konkreta, kortsiktiga målen, men mycket lite om vad man vill uppnå för effekter. Alltför sällan frågar man varför gör vi det här? Vad vill vi uppnå på kort och på

lång sikt? Och sedan formuleras det i skrift.

Som exempel kan vi ta "Vi ska bygga en lekanläggning för barnen". Och genast börjar man planera för konstruktion och kostnader och vem som ska bygga. Men svaren på frågan varför kan variera. Det skulle kunna vara:

"För att Heimbygda har sagt att vi måste göra något för barnen", då har man kanske inte funderat över målen varken på kort eller lång sikt. Eller så blir svaret: "För då trivs barnen och tycker att det är roligt på hembygdsgården". Det är ett OK mål, och då kan man fråga vidare: "Varför ska de ha roligt just här? "Jo, för då kommer familjerna hit ofta och fikar, och då får vi mer pengar i kassan". Då finns det en förhoppning om att insatsen ska ge en ekonomisk effekt. Eller: "För då kommer familjerna hit oftare, och då kanske de går med som medlemmar" och då är lekanläggningen ett led i medlemsvärningen. Eller: "För då kommer familjerna hit ofta, och då kanske de vill vara med och hjälpa till att bygga det planerade lekfjället". Då

vill man öppna för att engagera fler i aktivt deltagande och medskapande.

Eller: "För då kommer familjerna hit ofta, och då kanske vi kan prata med dem om hur vi ska rädda affären". Då handlar det om lokal överlevnad och utveckling

Eller: "För då blir det roligare för turisterna att komma hit. Och då kanske de vill stanna här lite längre. Och då upptäcker dom vilken fin bygd det är och vill flytta hit". Då önskar man en positiv effekt inom destinationsutveckling, kulturarvsturism och även livskraftig bygd.

Allt detta kan naturligtvis bli effekten av lekanläggningen och kan naturligtvis hända även om man inte planerar det från början, men det blir svårt att utvärdera verksamheten om man inte formulerar mål och förväntade effekter.

Effekten på barnen talar man inte heller mycket om annat än att de ska trivas och ha roligt men underförstått är att barnen också ska lära sig något. Om barnen får en bra upplevelse i mötet med hembygdsvärket

Parkleken på Jamtli i slutet av 1930-talet. Foto: okänd/Jämtlis fotosamlingar.

föreningen lär de sig något om platsen och kulturarvet, men inte bara om kulturarvet utan även genom kulturarvet. Det blir ett informellt lärande, där de genom leken och aktiviteter i hembygdsföreningen och på hembygdsgården kan få med sig mer än faktakunskaper. Det kan t ex stärka deras civila kompetenser att de får insikt i demokratiskt och ideellt arbete, mötet med berättelser om människor som levt under helt andra och ofta svårare förhållanden kan väcka

empati inte bara i tid utan även i rum, och mötet med kulturmiljö och hantverk kan ändra attityd och värderingar när det gäller hållbarhet och miljö osv.

Alla barn och unga kommer inte till hembygdsgården på egen hand, men alla har rätt till sitt kulturarv och i FN:s konvention om barnets rättigheter, Artikel 31, fastställs barns rätt till kultur. Skolan och det formella lärandet är här den viktigaste vägen för att nå ut på bredden och att alla, oavsett bakgrund, kan ta del av kulturarvet på lika villkor. Att lära känna det egna kulturarvet och förstå historiska sammanhang är också viktigt för att stärka identiteten och ge perspektiv på tillvaron. Men precis som med andra aktiviteter ska man fråga sig varför? Hembygdsföreningarna med sin samlade kunskap, sina byggnader, samlingar och berättelser är en fantastisk resurs för skolan och förskolan och för att nå målen i läroplanerna. Men föreningarna har självklart sina egna mål med samarbetet som bör formuleras, och är inte bara vara en förlängning av skolan. Hem-

bygdsgården bör ses som en fristående, alternativ, lärande plats med egna kvalitéer och mål, en plats som inte heller ska "skolifieras". I ett "lärande utanför klassrummet" kan man använda sig av andra metoder och lärostilar, och en rad exempel visar att man här också kan engagera elever som annars inte är så väl integrerade i skolan.

Mycket är på gång runt om i landet när det gäller hembygdsrörelse och barn och unga. Under perioden 2018-2022 har också Sveriges hembygdsförbund barn och unga som ett utpekat fokusområde och har just utkommit med en utmärkt idéskrift Hembygdens barn och skola som kommer att bli till stor inspiration och stöd för både

hembygdsföreningarna och skolan.

Men det hjälper inte hur mycket barn- och ungdomsverksamhet vi sätter igång om inte hembygdsföreningarna är öppna för förändring och nytänkande. För att hembygdsrörelsen ska överleva och utvecklas som en bred folkrörelse måste innehåll och mål vara relevanta och angelägna för dagens människor. Man måste våga öppna sig, fundera över mötes- och organisationsformer, släppa in nya idéer och verksamheter och våga låta fler delta, ta ansvar och vara medskapande utifrån frågor de som ska lösas, och inte nödvändigtvis utifrån medlemskap. Om verksamheten ska vara relevant måste man också släppa bilden av ett förflutet "då" och "gammalt tillbaka" som är fångslat i bondesamhället före 1930, bredda och uppdatera bilden av vad som är kulturarv, och ta vara på nu levande människors egna berättelser och upplevelser. Och även ta vara på människors kreativitet. Det är få idag som vill sitta och räkna stygn i påhittade sockendrakter, men desto fler som vill lära sig spinna, sticka, väva och snickra, bygga och skapa något helt nytt på gammal grund och med gamla tekniker. Vi måste ta tillvara och bättre utnyttja den fantastiska samlade kunskap som finns i föreningarna för att utveckla kreativitet och inte minst hållbarhet. De stora traditionella folkrörelserna försvinner idag från landsbygden med sina Folkets hus, kapell och ordenshus, men hembygdsrörelsen erbjuder en unik kulturell infrastruktur med en hembygdsgård i nästan varje socken. Det måste vi nyttja bättre. Hembygdsföreningarna är redan idag sociala mötesplatser för nöje, diskussion och aktion men skulle kunna utvecklas än mer till arenor för ett brett lokalt utvecklingsarbete, gärna i samarbete med andra. ■

hembygdsföreningarna och skolan.

Men det hjälper inte hur mycket barn- och ungdomsverksamhet vi sätter igång om inte hembygdsföreningarna är öppna för förändring och nytänkande. För att hembygdsrörelsen ska överleva och utvecklas som en bred folkrörelse måste innehåll och mål vara relevanta och angelägna för dagens människor. Man måste våga öppna sig, fundera över mötes- och organisationsformer, släppa in nya idéer och verksamheter och våga låta fler delta, ta ansvar och vara medskapande utifrån frågor de som ska lösas, och inte nödvändigtvis utifrån medlemskap. Om verksamheten ska vara relevant måste man också släppa bilden av ett förflutet "då" och "gammalt tillbaka" som är fångslat i bondesamhället före 1930, bredda och uppdatera bilden av vad som är kulturarv, och ta vara på nu levande människors egna berättelser och upplevelser. Och även ta vara på människors kreativitet. Det är få idag som vill sitta och räkna stygn i påhittade sockendrakter, men desto fler som vill lära sig spinna, sticka, väva och snickra, bygga och skapa något helt nytt på gammal grund och med gamla tekniker. Vi måste ta tillvara och bättre utnyttja den fantastiska samlade kunskap som finns i föreningarna för att utveckla kreativitet och inte minst hållbarhet. De stora traditionella folkrörelserna försvinner idag från landsbygden med sina Folkets hus, kapell och ordenshus, men hembygdsrörelsen erbjuder en unik kulturell infrastruktur med en hembygdsgård i nästan varje socken. Det måste vi nyttja bättre. Hembygdsföreningarna är redan idag sociala mötesplatser för nöje, diskussion och aktion men skulle kunna utvecklas än mer till arenor för ett brett lokalt utvecklingsarbete, gärna i samarbete med andra. ■

Mycket är på gång runt om i landet när det gäller hembygdsrörelse och barn och unga. Under perioden 2018-2022 har också Sveriges hembygdsförbund barn och unga som ett utpekat fokusområde och har just utkommit med en utmärkt idéskrift Hembygdens barn och skola som kommer att bli till stor inspiration och stöd för både

hembygdsföreningarna och skolan.

Kraften i hembygdernas landskap

Jag sitter på tåget från Stockholm till Örnsköldsvik och ska företräda hembygdsrörelsen på Landsbygdsriksdagen. Under drygt sex timmar kommer jag att färdas genom många hembygd och typer av landskap, bl.a. slättbygderna norr om Mälaren och Höga kusten. I en hastighet av knappt 200 kilometer i timmen kommer Dalälven, Ljusnan, Ljungan, Indalsälven och Ångermanälven att passeras.

Det är fascinerande att från tågfenstren uppleva skillnaderna och karaktärsdragen i landskapen. Skillnader som understryks inte bara i byggnadsstilar, markanvändning och ortnamn, utan också i dialekter, traditioner och identiteter.

Tankarna om landskap och deras betydelse vindlar iväg. Människor formar landskapet och bygden utifrån naturens förutsättningar och sociala behov, och landskapet formar människor – sedan tusentals år tillbaka. Landskapet i sig är ett jättearkiv, eller grundboken om bygdens historia och liv och om människorna förr och nu. Och det skrivs hela tiden nya sidor.

Som gammal arkeolog och landskapsforskare blir jag hela tiden nyfiken på hur det är i just den här bygden, genom att den gamla yrkesskadan läsa och förstå landskap aldrig läker. Att förstå landskapet är att förstå människorna i det, både de som lever nu, och företrädarna. Men för att komma djupare in i landskapet och bygden behöver jag träffa folk och höra berättelsen om hembygden och dess historia. Jag vill hoppa av tåget och fråga de som bor där vad landskapet betyder! Att berätta om sitt landskap är att få andra människor att förstå bygden och dess människor och det som vi kallar identitet. På så vis kan vi dela kulturarvet i bygden med andra människor och få dem att känna sej välkomna och hemma. Och i detta lokala berättande och välkomnande har hembygdsrörelsen en särställning.

Hembygdernas landskap, och betydelseerna av dessa landskap är viktiga och centrala

för hembygdsrörelsen. Att ta tillvara natur- och kulturlandskapet är enligt Sveriges hembygdsförbunds stadgar en del av basen för hela rörelsen. Men landskapet är satta i fysisk förändring, ibland på ganska radikala sätt, som när rivnings- och förnyelseiver i stadslandskap. Ibland är förändringen långsam, men mycket märkbar, som igenväxning i öppna odlingslandskap. Landskapet är i tillräckligt stor negativ förändring för att SHF nu agerar samlat. För ett år sedan fattade SHF:s riksstämman beslut om att Landskapets förändring ska vara ett fokusområde för hela hembygdsrörelsen att arbeta med under åren 2018-2022.

Under året som gått har SHF tagit fram mål för arbetet med natur- och kulturlandskapet, där Mål 4: "Verka i landskapets förändring" omfattar just detta samlade arbete. Målformuleringen visar att Sveriges hembygdsförbund hela tiden ska öka hembygdsrörelsens möjligheter och färdigheter i att uppmärksamma, påverka och medverka i landskapets förändring i hembygden. Arbetet i sig kan handla om att vara en aktiv part vid samhällsplanering, byggande, ortnamnsanvändning, förändring av markanvändning och offentliga satsningar. Det kan också handla om att uppmärksamma allmänheten på förändringarna, för att på så sätt väcka debatt och en ökad medvetenhet även bland politiker och samhällsplanerare.

SHF utvecklar det gemensamma arbetet med landskapets förändring och hur vi kan bli en ännu starkare röst

i samhällsutvecklingen. Riksförbundet och de regionala förbunden slutför en analys av vilka hot mot hembygdernas landskap som är värst. Redan nu kan sägas att landsbygdenas omdaning, igenväxningen av det öppna landskapet och överhettning i stadstillväxten ses som de största hoten.

Olika hot kan mötas på olika sätt. Både hembygdsföreningar, regionala hembygdsförbund och riksförbundet kan spela olika roller. Vi på riksförbundet fortsätter att träffa regeringskansliet och "landskapsmyndigheterna", som Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten och svara på deras remisser om lagförslag, förordningar och utredningar. Vi kommer också att börja jobba med ny information för rörelsen; i en förstavända hur rörelsen kan öka sitt inflytande över kommunal och statlig planering, jobba med ortnamn och med kyrkogårdarnas kulturarv. Sen kommer mer information. Och detta kommer att läggas ut på den uppdaterade hemsidan, som blir navet för hur vi kan verka i landskapets förändring. Där kan du också lägga in vad din förening har gjort, gör eller tänker göra, så att andra kan läsa om det, lära sej, bli inspirerade eller ta kontakt.

Det strömmar mycket vatten i Indalsälven, där tågets rull stämmer in i Bergforsens dån. Vårfloden är stor. Likaså i den mäktiga Ångermanälven. Landskapet tornar upp sej mer och mer, de sista milen mot Örnsköldsvik. Njuter och vill veta mer om bygderna bland de böljande bergen. Det finns så mycket historisk kraft i bygdernas landskap och som är så viktigt att ta tillvara och använda på bra sätt. Och om det är några som är bra på detta, så är det vi i hembygdsrörelsen.

Hembygdsrörelsen är landets största miljöskyddsorganisation. Eller rättare sagt: kultur- och miljöorganisation, som vi uttrycker det i Sveriges hembygdsförbunds stadgar. Det är viktigt att komma ihåg och bra att ha i ryggen att vi med 430 000 medlemmar och 2050 hembygdsföreningar över hela landet har en hel del att säga till om i olika sorters förändringar i hembygdernas landskap – särskilt i kommunal planering, där hembygdsföreningar är givna remissinstanser.

Om du vill veta mer om det gemensamma arbetet med natur- och kulturlandskapet och dess förändring, eller berätta om vad du redan gör: läs vidare på www.hembygd.se/ eller hör av dej till undertecknad! ■

Micke Lehorst

Micke är kulturmiljöstrateg vid Sveriges hembygdsförbunds kansli, med rätt att företräda, samla och stödja hembygdsrörelsen i frågor om natur- och kulturlandskapet. Han finns på michael.lehorst@hembygdsforbundet.se.

SPELMANSSTÄMMA I EDS HEMBYGD SGÅRD

LÖRDAG, 9:e JUNI
från kl. 13 **ALLA** är
hjärtligt välkomna

Det finns buskspel, barnaktivitet, dansundervisning,
konsertprogram, gofika och god stämning
Klart att DU ska vara med!

Hembygdsgården ligger nära R90, 1 mil norr om Sollefteå vid
turistvägen mot Resele, 200m. efter Eds kyrka på vänster

SOMMARENS KALENDARIVM

Borgsjö Hembygdsvörening

22 juni: Midsommarafton. Vårt traditionella midsommarfirande. Hembygdsgården öppnar för säsongen. Alla byggnader och lokaler är öppna. Kom och se alla föremål och samlingar. Serveringarna är öppna.

26 juni: Los Renegados Del Diablo. Eldig spansk, texmex och mexikansk musik.

28 juni kl 19: Fordonshistorisk frågesport. Entré 100 kr. Frågesport och fika ingår.

1 juli kl 12: Hembygdsvfest. Levande musik, Hemvändardag. Släktforskningsföreläsningar, sök dina rötter. DNA! Folkfest, Levande musik. Extrakul för barnen.

3 juli kl 19: Delta 7 Seven. Tradjazz från Mississippideltat. Entré 100 kronor.

10 juli kl 19: Joel Emanuelsson. Tillbaka till 60-talets dansbanor. Entré 100 kr.

17 juli kl 19: Ran Cleven Band. Irländsk musik! Entré 100 kr.

19 juli kl 19: History run on wheels. En kul runda (cirka 2 mil) med frågesport om bygden i valfritt fordon. Entré 100 kronor men då ingår frågesport och fika.

21 juli kl 12: Auktion. Hembygdsvauktion med utrop av massor med föremål. Vi öppnar för visning kl 11.

24 juli kl 19: Gott Mos. Väldigt och sedan länge etablerat Ångband. Entré 100 kr.

31 juli: Da Capo. En hejdunderande sommarkonsert. Entré 100 kronor.

7 aug kl 19: Blue De Villes. Äntligen lite riktig blues på "hempan". Entré 100 kr.

9 aug kl 19: Motormusikalisk frågesport/quiz. Entré 100 kr. Frågesport och fika ingår.

14 aug kl 19: Arvmans ensemble. Grande Finale! Total utförsäljning i vår egen servering! Bartömning. Entré 100 kronor. ST Olavsleden - Pilgrimspaket. Vi skraddarsyr pilgrimspaket av alla sorter. Ditt behov styr vårt utbud. Vi ordnar egentligen allt!

Föreningen Lugnviks Bilder

Öppet söndagar 24 juni-19 aug, kl 12-14.

Eller efter överenskommelse tel 070 342 82 98.

Öppet Hus på Slottet (skyltat Hembygdsvgård) söndag den 8 aug kl 12-15.

Gudmundtjärn i Indal

22 juni kl 11: Traditionellt midsommarfirande

11 aug kl 11-15: Skogsdag.

26 aug kl 11-15: Bondens marknad.

Café öppet alla tre dagarna kl 11-15.

Alnö hembygdsvörening

22 juni: Midsommarafton firas traditionsenligt. Det blir både små grodorna runt midsommarstången och blomsterkransar i håret.

23 juni: Dans med Skönborgs folkdanslag tillsammans med ett skotskt gästspel med både musik och dans på café Tunet.

25-28 juni: Barnkollo med inriktning hantverk och skapande.

8 juli kl 16: Musik på Tunet. GLAM med Lotta Stenmark, Petter Ullerstam och Robin East.

15 juli kl 16: Musik på Tunet: Eva Näsman och Kenneth Silveråsen.

22 juli kl 16: Musik på Tunet: Melpa-Jockes jam club.

29 juli kl 16: Musik på Tunet: Country på Tunet, Lars Jönsson, Tomas Östman och Roger Norman. Husbandet heter Hägglund och Svensson och de återfinns där samtliga datum.

2 sept: bonde och fiskekulturens dag.

Information: www.hembygd.se/Alnö eller facebook: alnohembygdsvorening.

Helgums hembygdsvörening

5 juli kl 9.30-13.30: Aktiviteter för barn. Hantverk och bakning.

6 juli-5 aug: Öppet på hembygdsvgården: Fre-sön kl 12-17. Loppis när hembygdsvgården är öppen.

7 juli kl 9.00-15.00: Cykelloppet Helgumsjön runt. Prisutdelning kl 16. Helgums skola.

14 juli kl 9.30-13.30: Aktiviteter för barn. Konstskapande och lek.

22 juli kl 10: Pilgrimsvandring. Start på hembygdsvgården med predikan och kaffe.

29 juli: Hemvändardagen, Helgums kyrka. Konfirmand-jubileum. Hembygdsvöreningen bjuder på kaffe i församlingsgården.

5 aug kl 12-17: Hembygdsvgårdarnas dag med underhållning och kolbullar.

Information: www.hembygd.se/helgum

Långsele-Graninge hembygdsvörening

Hembygdsvgården i Örbäck är öppen med servering, loppis, Idolsboa & lanthandelsmuseum: ons, lör och sön 23 juni-5 aug kl 12-16.

22 juni kl 12-15.30: Midsommarfirande.

27 juni kl 19: Brasafton. Ramzel.

30 juni kl 12-15.30: Kolbullar. Underhållning.

4 juli kl 19: Brasafton. Kenneth Österbergs band.

11 juli kl 19: Brasafton. Börje och Jenny.

18 juli kl 19: Brasafton. Theodor Nygren.

25 juli kl 12-15.30: Brasafton. Trubadurerna.

28 juli kl 12-15.30: Kolbullar. Underhållning.

1 aug kl 19: Brasafton. Sundbergs trio.

5 aug kl 12: Hembygdsvens dag med kams och underhållning.

Njurunda hembygdsvörening

22 juni kl 13: Traditionellt midsommarfirande tillsammans med Nivrens folkdansgille, Njurunda Spelmanslag och hembygdsvöreningen. Dansuppvisning. Alla museer öppna. Servering.

16 sept: Skördemarknad. Försäljning av lokalt producerad mat, hantverk, servering, lotteri.

Information: Facebook Njurunda hembygdsvörening. www.hembygd.se/njurunda

Nora hembygdsvörening

22 juni kl 13: Midsommarfirande och underhållning. Hembygdsvgården. Åke och Karin spelar och underhåller, resning av och dans kring stången. Kaffeservering och lotteri, fiskdamm. Kom väldigt gärna i hembygdsvdräkt. Medtag blommor till stången så pryder vi den tillsammans.

24 juni kl 13: Vandring på Norrstigen från Nordvik till Utviks gamla skola. Samling vid Nordviksskolan. Tore Ramström berättar. Lotteri, korv och kaffe finns att köpa. Samarr. med Utviks Byagårdsvörening.

Information: Gerd Norberg, 0613 501 87, Per-Åke 070 592 59 40.

30 juni kl 13: NORA-dagarna på Hembygdsvgården. Utdelning av Norastipendiet. Hela Nora Bakar - hembakat, servering, lotteri. Musik: Sara Öhlén och Pelle Nordlander. Birgitta Wedin berättar om sin bok och fisket förr i tiden. Hönsgård. Hembygdsvgården: Café, ons-fre 11-17, lör 11-15 fr o m 26 juni samt hela juli. Kaffe, hembakat fikabröd, mackor, våfflor, enkla maträtter mm. Konstutställning Lotta Friberg i magasinet.

Information: Lotta Forsman 070 861 61 90.

1 juli kl 11: Gudstjänst med kyrkkaffe.

3 juli kl 18: Vandring till Predikstolen, Uland, Eden. En annorlunda klippa, "Predikstolen" där det ska hållas gudstjänst. Från Salteå, kör mot Eden, skyltat. Samling kl 18. Ta med eget fika.

Information: Birger Jonsson, 070 348 02 41, Per-Åke 070 592 59 40.

10 juli kl 18: Bergsvandring till Erik Danielskoja i Bölesta. Vandring efter leden till E-D kajan i Bölesta. Samling i Edesta by.

Information: Hans Öhman 0730 46 28 86, Per-Åke 070 592 59 40.

17 juli kl 18: Kyrkogårdsvandring Nora kyrkogård. Tore Ramström: "Den medeltida dopfunten". Rundvandring i kyrkan. Hembygdsvöreningen och kyrkan bjuder på fika.

Information: Kerstin 070 581 76 85.

24 juli kl 18: Grillafton vid Båtsmanstorpet. Salom. Samling i Salom, skyltat från Torromsskolan. Kaffeservering, grillning, kolbullar. Allsång med Annie Stockberg.

Information: Per-Åke 070 592 59 40.

5 aug kl 13: Hembygdsvgårdarnas dag. Utställning gamla moppar, mopperace, bagarstugan öppen. Musik: Noratrion.

30 augusti kl 18: Berättarafton på Hembygdsvgården. Vi berättar och minns gamla skrönor och personligheter i Nora från förr. Fika.

Se även: www.norabygden.com och Facebook.

Nordingrå hembygdsvörening

22 juni: Midsommarfirande med traditionella lekar och musikunderhållning. Kaféet är öppet endast de dagar det är program på hembygdsvgården, kl 12-16 (sön 22 juli kl 10-16, tors 26 juli kl 18-21). Kaffe, te, läsk, kaffebröd, smörgås, glass eller våfflor, 23, 24, 25 och 27 juli.

21 juli kl 14: Tradjazz på hembygdsvgården. Parad och tal.

22 juli kl 11: Gudstjänst på hembygdsvgården.

23 juli kl 13: Påvar och helgon i Nordingrå kyrka. Birger Olsson.

24 juli kl 13: Rysshärjningarna i Höga Kusten 1721. Lars Högberg.

25 juli kl 13: Gamla släkter från Näs och Omne. Per Sundin.

26 juli kl 19: Trivselkväll på hembygdsvgården. INTRÄDE. "Nallader och hemlängtan". Emanuel Bagge och Andreas Lindström.

27 juli kl 13: Allt nytt från DNA-området. Peter Sjölund. Utställningen NORDINGGRÅANSIKTEN fortsätter i år med del 2 av 3. I församlingssalen i kyrkan.

Nätra hembygdsförening

22 juni kl 11: Midsommarfirande. Nätragillet dansar, sång, musik och danslekar med Linn Bodin, Agneta Westerlund och Karl-Johan Bergström.

30 juni kl 12-16: Sommarschack med SK Örnen. Schack och musik.

29 juni-1 juli, 6-8 juli: "Ge oss musik - och två Mariekex". Höga Kustens Teaterförening.

15 juli: Hönsbyttardag/Hembygdsfest/Familjedag. Marknad, underhållning, servering, hoppborg, ponnyridning m m.

23 juli: Elvis in Memory-konsert. Med Henrik Åberg, Holmsten Trio, Ronnie Sahlén, Klas Norberg, Eilert Pilarm och Tommy Thelin.

29 juli: Familjedag med cirkus.

1 aug: Nostalgi-kväll, 60-tal. Veteranbilar på besök och Musikalisk show med bl a Pär-Åke Stockberg, Klas Norberg, Ann-Cathrine Wiklander. Vi kör härliga 60-talslåtar och hyllar Jerry Williams och Lill-Babs litet extra.

5 aug: Hoppets Stjärna-konsert med Cilla Hector.

23 sept: Äpplets Dag med Höstmarknad.

Föreningen erbjuder guidade turer i Köpmanholmen med Herrgårdsparken, Bruksmuseet och Café Svea, liksom i Nätra och Sidensjö med Nätterlunds konst och många andra sevärdheter. Bokningar och förfrågningar via bokning@natra-hembygd.se, tel 0660 22 30 97.

Resele hembygdsgård

Fjälloppis. Öppet 17 juni-15 aug, ons 18-20, sön 15-18. Servering.

8 juli kl 11: Reseledagen. Högmässa, Resele spelmän. Servering av kams, korv och kaffe. Hantverksförsäljning. Utställning. Gratis ponnyridning för barn.

Loppis öppen kl 13-18. Bagarstugan uthyres april-nov. 100 kr/dag. Ved ingår.

Bokning hos Göran Tängdén 0620 501 90. Björnstugan uthyres. 100 kr/dygn. Boka hos Lars Boström 070 216 54 82.

Själlevads hembygdsförening

22 juni kl 12-16: Midsommarafton. Traditionellt midsommarfirande med dans kring stängen. Folkdans av Nolagillet, servering m m.

23 juni kl 11-13: Midsommardagen. Friluftsgudstjänst med Själlevads församling, kyrkkaffe.

28 juli: Hembygdens dag. Visning av näverslöjd, tillverkning av taksån, tunnbrödsbakning m m. Servering.

29 juli kl 11-13: Friluftsgudstjänst med Själlevads församling. Kyrkkaffe.

13 aug kl 14-16: Friluftsgudstjänst med mycket sång. Överhörnäs pingstförsamling. Servering. Sommarkafé. Öppet 2 juli-3 aug. Mån-fre 11-16. Kaffeservering med våfflor, mackor, kaffebröd och glass. Tunnbröd bakas och säljs onsdagar från kl 10. www.hembygd.se/sjalevad. Facebook Själlevads hembygdsförening.

Skogs hembygdsförening

22 juni kl 13: Midsommarafton. Stängen smyckas, musik och dans. Servering. Lotterier. Barnlotteri där alla vinner.

23 juni: Midsommardagen. Gudstjänst i lövsalen. Musik, servering.

7 juli kl 11: Jubileumsdag. Föreningens 80-årsfirande. Underhållning med Sanna och Klas Norberg. Bildvisning, firande, servering m m.

15 juli: Hembygdsdag. Gudstjänst i lövsalen. Musik: Citygruppen. Musik, servering.

5 aug kl 11: Hembygdsdagens dag. Gudstjänst i lövsalen. Musik: Citygruppen. Servering, visning av hembygdsdagens byggnader.

7 sept kl 19: Brasafton i storstugan. Musik Östbygdens spelmän. Maj-Siri Korén och Siv Bergkvist står för fikat. Kulturarvsdagen. "Dela kulturarvet". Visning av hembygdsdagens.

7 dec kl 17-19: Grötfest i Röda Stugan. Drop-in. Julmusik, servering av gröt och skinksmörgås.

Sollefteå. Hembygdsdagens Ådalsbyn

22 juni kl 11-15: Midsommarfirande på Ådalsbyn. Dans runt stängen med Charlotte Odelberg som lektedare. Gott fika, fiskdamm. Sollefteå Folkdansgille visar olika danser samt musikunderhållning med Lina Melander, Johan Holmström och Alfred Lorinius.

8 juli kl 11-15: Öppen slöjklubb för barn ungdomar och vuxna. Kom och låt dig inspireras att trycka på tyg i Båtsmanstorpet. Ingen avgift. Ta gärna med egen T-shirt.

18 juli kl 18: Rockabilly med musikgruppen RAMZEL och bilar från Sollefteå motorförening.

31 juli kl 13-15.30: Samtal om stickning/handarbete. Workshops i improvisationsvirkning. Maya Sundström, elev på Glasgow School of Art ska göra en intervjubok med fokus på "Folk som sticker till personer de älskar" och vill gärna höra om dina tankar i detta ämne.

5 aug kl 11.00: Friluftsgudstjänst på Ådalsbyn.

9 sept kl 11-14.30: Skördemarknad. Försäljning av grönsaker m m. Servering av soppa, äppelkaka och kaffe. Hantverkarna har öppet med försäljning i Mjölmarstugan. "Jul på Ådalsbyn".

24 sept-14 dec: Hantverksgruppen håller öppet under helgdagar 11-16. Kraftska torpet och Mjölmarstugan. Kaffeservering och hantverk. Du kan hyra Gropnisses stuga från 1800-talet. Fullt utrustad. 400 kr/dygn eller 2500 kr/vecka.

Sånga-Överlänns hembygdsförening. Ångermanlandsgården i Para.

Öppet nedanstående dagar samt alla dagar 10-16 juli.

30 juni-1 juli: Utställning.

30 juni kl 13: Björksjösvängen spelar.

1 juli kl 14: Gudstjänst.

7-15 juli: Konstutställning i ladan. Eilert Andersson och Lena Birksten. Vernissage 7 juli. Eilert Andersson och Jan Månsson spelar.

11 juli kl 18: Grillkväll. Nostalgigubbs underhåller.

14 juli: Kent Sundberg underhåller.

20 juli: PRO-dans. 18.30-21.30. Levande musik, servering. Inträde 100 kr.

21-22 juli: Utställning och underhållning.

27-28 juli: Spelmansstämma. Annonns kommer.

Öppet som vanligt.

29 juli: Öppet som vanligt.

4-5 aug: Hembygdens dag. Hantverk. Måndagsmålarna.

11-12 aug: Tårtkalas. Måndagsmålarna.

11 aug: Familjen Rånestrjerna underhåller.

24 aug: Berättarkväll om Sånga Mo.

Utställningar om Sånga Mo och

utgrävningarna av gravhöjarna vid älven.

8 sept: Kulturarvsdag. Öppet 11-16.

Tynderö hembygdsförening

30 juni kl 11-14: Hembygdsdag.

18 aug kl 16-18: Oskarsgalan.

PRENUMERERA PÅ
medelpad och ångermanland
HemBYGDen

Eller varför också inte ge bort en prenumeration till intresserade vänner?

FYRA VÄLFYLDA NUMMER/ÅR - 150 KRONOR

Meddela namn och adress och betala till ÅHF Bg 687-6163

VI PÅMINNER OCKSÅ OM
"våra" Facebook grupper:

Västernorrlands Hembygdsvänner där ni själva kan lägga in bidrag och bilder eftersom det är en så kallad Öppen Grupp. Där är vi snart närmare 800 medlemmar.
Ångermanlands Hembygdsförbund

Murbergstämman, Hembygdens dag och Byggnadsvård

LÖRDAG 11 AUGUSTI MED BÖRJAN KL 11.00

HÖRSALEN

Kl. 12: BYGGNADSVÅRD I VARDAGEN.

Föreläsning: Erika Åberg från "Det sitter i väggarna".
Entré 100 kr. Biljetter i läns museets reception 0611-886 00.

Kl. 13.15: MÅLARE I ÅNGERMANLAND.

Föreläsning: Gudrun Brännberg.

Kl. 14.30: FILMEN "FOLKDANSAREN LENA".

Kl. 16: LINNÉ I VÄSTERNORRLAND.

Föreläsning: Solveig Nordin Zamano.

Kl. 17: FILMEN "FOLKDANSAREN LENA".

PÅ FRILUFTSMUSEIOMRÅDET

**Hembygdsföreningar från
Ångermanland och Medelpad.**

Kl. 11-16: BYGGE AV KOJOR. Med kojspecialisterna Ove Johansson och Sven-Erik Landin, i lövslaskogen vid museet.

Kl. 11-16: BYGGA DRAKE. Med Afghanska drakbyggare.

Kl. 11-16: MEDELTIDA HANTVERK, FÖRSÄLJNING, ARM-BORSTSKJUTNING. Mats Olsson, Bertil Nordin, Christina Nordin.

Kl. 11-16: PAPPERSPYSSEL. Skolan. Pappersblommor, grodor och annat. Med Margareta Johansson och Suha Abujazar.

Kl. 12-16: BERÄTTARSTUGA. Prästgården. Om barn i Västernorrland. Oanade sagoskatter.

UTESCENEN

Kl. 13-15: HÖGTIDSTAL av museichef Jenny Samuelsson.

Kl. 13.15: ALLSPEL och SCENPROGRAM med spelmän och dansare.

Kl. 16: POLSKEUPPVISNING. av Murbergsgillet på utescenen. Därefter...

Kl. 16.30: DRÄKTPRESENTATION och LÅNGDANS. Därefter...
ÖPPEN SCEN med plats för musik och dans.

SKOLAN

Kl. 13: GAMMELDAGS SKOLLEKTION.

ÅNGERMANLANDSGÅRDEN

Kl. 11-16: VÄVSTUGAN visar och berättar om vävning.
Försäljning.

Kl. 11: ALLSPELSLÅTAR. Genomgång med Lotta Alfsson i helgdagsstugan.

Kl. 22: BUSKSPEL så länge någon vill spela.

SPJUTEGÅRDEN

Kl. 11-16: BYGGNADSVÅRD PÅ SPJUTEGÅRDEN

Medverkande från Tapetserarverkstad

Höga Kusten, Näsänget:

Joakim Kjellgren – inredningsnickrier, möbler och fönsterrenoveringar. Daniela Baumann – möbeltapetsering, Malin Baumann - att sätta om kakelugnar och att mura rörspisar. Thomas Peters – möbelsnickare och restaurering och nyttillverkning av byggnadsdetaljer. Carolina Åman - allt från målning till att restaurera byggnadsdetaljer invändigt och utvändigt.

Från Bra Kulturmåleri, Örnsköldsvik:

Björn Andersson – måleri.

Från Läns museet Västernorrland:

Paul Zsaludek – timmerman.

Kl. 14: TAPETER ANNO 1700- och 1800-TAL.

Föredrag: Björn Andersson.

Kl. 16.30: VISSTUGA med Gun-Britt Hermansson.

MURBERGSKYRKAN

Kl. 18: HELGMÅLSPROGRAM med Ninna Zetterman, Anna Lindmark och Folkmusikkursen på Härnösands folkhögskola.

Kl. 21: KVÄLLSKONSERT, programledare Lotta Alfsson.

Ätbart. Hembygdsföreningarnas försäljning

KOLBULLAR: gräddade av Långele-Gränge hembygdsförening. Försäljning i skogsbrynet vid Spjutegården kl. 11-16.

SURSTRÖMMING: Mackor på tunnbröd med lök och potatis. Ångermanlands hembygdsförbund. Mellan Kyrkan och Skolan.

Arrangörer: Byggnadsvård Mitt, Härnösands folkhögskola, Härnösands spelmansgille, Medelpads folkmusikförbund, Medelpads Hembygdsförbund, Murbergsgillet, Svenska Hemslojdsföreningars Riksförbund, Västernorrlands Hembygdsråd, Ångermanlands Hembygdsförbund, Ångermanlands spelmansförbund, Öbackaringen och Murberget Läns-museet Västernorrland.

VÄLKOMNA!